

הישיבה החמישים וחמש של הכנסת השניה

יום רביעי, י"ז שבט תשי"ב (13 פברואר 1952)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 12.07

א. שאלות ותשובות

ראל במסגרת איחוד המשפחות אושרה, וביום 6 בינואר 1952 נשלחה הודעה מתאימה אל יושב־ראש המשלחת של ועדת שביתת־הנשק הישראלית־לבנונית לשם טיפול בהחל ורת אשת הנ"ל לישראל.

3. הנהלה עצמית במעברות בכלל ובמעברת קיסריה בפרט

חבר־הכנסת א. פרי שאל את שר־הפנים ביום 7 בשבט תשי"ב (6 בפברואר 1952):

לפי הידיעות שהגיעו אלי מתנהלים ענייני מעברת קיסריה ללא שיתוף התושבים. אנשי המקום קובלים על ליקויים רבים ודורשים שינוי פני הדברים. בידי עצומה החתומה עליי 306 אנשי המקום התובעים בחירת ועד חרש.

הנני לשאול:

1. האם רואה שר־הפנים הצדקה לקיום „ועד“ במעברת קיסריה, שאינו מייצג את תושבי המקום ואינו מסיק את רצונם?

2. המוכן השר להבטיח עריכת בחירות דמוקרטיות בהקדם לוועד המעברת?

3. האם אין השר סבור, שיש בכלל לשקוד על הנהלה עצמית במעברות המיוסדות על משטר של בחירות דמוקרטיות?

שר־הפנים מ. שפירא:

בשאלתה מס' 126 נשאלתי עליידי חבר־הכנסת א. פרי בדבר הנהלה עצמית במעברות בכלל ובמעברת קיסריה בפרט.

וואת תשובתי:

לשאלה 1: ארגון מוניציפאלי של תושבי המדינה, ובכלל זה בחירת ועדים מקומיים במעברות — סמכות זו מסורה אך ורק לידי משרד־הפנים. בזמן האחרון צומחים במעברות ועדים מקומיים בשפע — ובמעברת קיסריה קיימים אפילו שני ועדים — אך לכל אלה יש אופי פרטי ואינם מוכרים עליידי משרד־הפנים.

לשאלה 2: במסגרת ההסדר בין משרד־הפנים ומחלקת הקליטה, הועברה מעברת קיסריה לטיפולו של משרד הפנים החל מהאחד בינואר 1952. בדעתי להכריז בקרוב על בחירות לוועד מקומי רשמי במעברת קיסריה.

לשאלה 3: מעברות שהוקמו בתחום שיפוטן של רשויות מקומיות, תושביהן דינם כדין כל אורחי המקום, והרשות המוניציפאלית היא המוסד היחיד המייצג את כל התושבים, לרבות את תושבי המעברה. ואילו המעברות שהן עדיין מחוץ לתחום מוניציפאלי, שוקד משרד־הפנים על ארגון העולים בהן ועריכת הבחירות לוועדים מקומיים. בשל חוסר יציבות במעברות נתקלים אנו בקשיים רבים בהכנת נוסקס בוחרים ועריכת בחירות, אך משרד־הפנים עושה כמיטב יכולתו לשלב את העולים במסגרת מוניציפאלית ולתכנןם לשלטון עצמי.

היו"ר ז. שפר:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה החמישים וחמש של הכנסת השניה.

אני מבקש מאת שר־הפנים להשיב על שאלתה מס' 109 של חבר־הכנסת בסתוני.

1. החזרת אשתו של נעיר סאלח אבו זלאם לארץ

חבר־הכנסת ר. בסתוני שאל את שר־הפנים ביום 7 בשבט תשי"ב (30 בינואר 1952):

ביום 8 במארס 1950 הגיש האדון סאלח אבו זלאם, תושב כפר אל־מאקד בגליל, בקשה למשרד־העליה בירושלים לאפשר לאשתו סובחיה עלי וארד לחזור מהלבנון ארצה בהתאם להסדר איחוד המשפחות.

לפני חודשים מספר כתבתי למשרד־העליה על ענין זה לפי בקשתו של הנ"ל, אך טרם נענית.

ברצוני לשאול את כבודו:

האם כבוד השר מוכן להורות למשרדים הנוגעים בדבר לעשות את הסידורים המתאימים להחזרת אשתו של הנ"ל?

שר־הפנים מ. שפירא:

לשאלתה של חבר־הכנסת מר רוסתום בסתוני מס' 109 מיום 30 בינואר 1952, ברצוני להשיב כלהלן:

בקשת מר נעיר סאלח אבו זלאם להחזרת אשתו לישׁ ראל במסגרת איחוד המשפחות הערביות אושרה ביום 27 ביוני 1951, ושמה נכלל ברשימה מס' 10 שנמסרה לוועדת שביתת־הנשק הישראלית־לבנונית לשם טיפול בהחזרת הנשים אשר שמוותיהן הופיעו ברשימה.

2. החזרת אשתו של מוחמד חאג' חוסיין לארץ

חבר־הכנסת ר. בסתוני שאל את שר־הפנים ביום 7 בשבט תשי"ב (30 בינואר 1952):

ביום 8 במארס 1950 הגיש האדון מוחמד חאג' חוסיין מפליטי מנשיה ותושב אל־מאקד בגליל בקשה למשרד העליה, לאפשר לאשתו זאריפה מוסטפה עכד, הנמצאת בסידון שבלבנון, לחזור ארצה בהתאם להסדר איחוד המשפחות.

לפני חודשים מספר כתבתי למשרד־העליה על ענין זה לפי בקשתו של הנ"ל, אך טרם נענית.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

האם כבודו מוכן להורות למשרדים הנוגעים בדבר לעשות את הסידורים המתאימים להחזרת אשתו של הנ"ל?

שר־הפנים מ. שפירא:

לשאלתה של חבר־הכנסת מר רוסתום בסתוני מס' 110, מיום 30 בינואר 1952, ברצוני להשיב כלהלן:

בקשת מר מוחמד חאג' חוסיין להחזרת אשתו לישׁ

ב. חוק הביטוח הלאומי, תשי"ב — 1952

(המשך הדיון)

נפגעי העבודה בהצעת החוק שלפנינו אינו כולל את הער בד העצמאי בכלל ואת המתיישב בפרט. הייתי רוצה לדעת, מדוע זה. אמנם שמעתי הסברה בענין זה, אך היא אינה מניחה את דעתי. ההסברה היתה, שכאן אין אפשרות לבידוק אם הפגיעה היתה בשעת העבודה או שלא בזמן העבודה. אין כל ספק שאפשר למצוא דרך להבטיח בדיקה זו, ואין זה קשה ביותר. אין סיבה זו נימוק מספיק לכך, שיוציאו סקטור שלם משטח הביטוח. כאן אין לו תביעה של אינטרסנט. ברור לי כי בכוחם של החקלאים לבצע ביטוח הדדי גם בשטח זה. כל הנסיונות שנעשו בשטח הביטוח הדדי הוכיחו, שאנו מוויילים את תעריף הביטוח ב-50%—60%, נותנים פיצויים יותר גדולים מאשר הביטוח הפרטי, ולבסוף, נשארים עוד עודפים. אבל בבוא המדינה לפתור בעיה של כלל האזרחים, אין זה מתקבל על הדעת שדוקא סקטור זה, שצריך לעמוד בראש דאגותיה, יוצא מכלל חשבון זה.

ועוד דבר אחד שאיני יכול להצויק אותו. בהצעת החוק יש אבחנה ברורה הקובעת שחברי קיבוצים יהיו מבוטחים מתאונות עבודה, וחקלאים אחרים לא. מפני שהם חברים באגודה ועובדים — לפי ההגדרה — מטעם האיגודה. אינני מקבל הסברה זו כמוצדקת מאיזו בחינה עניינית שהיא.

הענין השני שנשאר סתום בהצעת החוק הוא — ביטוח האמהות: האם הוא כולל את החקלאים או לא? ענין זה הוא סתום ואיננו ברור. כאן רוצה אני להעיר עוד הערה אחת כוללת לגבי ענין ביטוח האמהות. דומני שהתעריפים לביטוח האמהות בהיקף השירותים שהחוק מציע, הם גבוהים מאוד. הם היו עשויים להיות גבוהים יותר, אילו לא ניתנו שירותים נוספים. המבוטחים הם כלל העובדים ועובדים עצמאיים וזו שיעור תשלומם הוא גבוהה של 1.1% מהכנסתם ומהשהות האוצר, והזכאות לפי צוים תהינה עובדות בשכר ובמשכורת ועובדות עצמאיות בלבד. נדמה לי, שהענין לא נבדק דיו. במצבנו הנוכחי אין אנו מוכרחים לעמוד צעד כזה קדימה — להביטחת האם עליידי תשלום לשלושה חדשים ולהשאיר ללא כל עזרה את עקרת הבית שאיננה עובדת בשכר, אשר כל עול האשפוז וההוצאות הכרוכות בלידה ובעזרה בבית בשעת הלידה נופלות עליה במיוחד, בעוד שהתשלום לבידוק זה חל על כולם. אינני רוצה להרחיב את הדיבור על דברים שכבר נאמרו עליידי יתר חברי הכנסת. אעמוד רק על חשיבותה של האשה הנמצאת בבית ואינה עובדת בשכר, העובדת בתפקידה הרגיל והקובע בחיי המדינה והמשפחה.

בעת הדיון על חוק שעות העבודה והמנוחה, מצאתי לגבון לשבת את הצעת החוק על ניסוחה הבהיר והברור לכל קורא. אך חוק זה, הנוגע לכל האזרחים במדינה, נוסח בצורה כזו, שלא כל אזרח יבין את אשר נאמר בו וידע במה המדובר, כמו נוגע לו ומה איננו נוגע לו, ומה הן זכויותיו של כל אזרח. הן כל ועדפוועלים, כל משק, כל קבוצת אנשים זקוקים לחוק זה, ודרוש מאמץ כדי להבינו. יש להבהיר אותו ולעשותו פשוט יותר ומובן יותר. הפרק המדבר בביטוח האמהות, ניסוחו סתום, והדברים אינם מובנים. יש לתקן את הדבר.

שרת העבודה שיבחה בדבריה, ובצדק, את הוועדה ואת יושבי ראש הוועדה הבינמשרדית, אולם הצעת החוק

היו"ר ז. שפר:

נסיים עתה את הקריאה הראשונה של חוק הביטוח הלאומי. הנואם האחרון ברשימה הוא חבר הכנסת אסף, ואחריו נשמע את תשובתה של שרת העבודה, מרת גולדה מאירסון.

עמי אסף (מפא"י):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה.

חברי כנסת שעלה בגורלו לומר את דבריו בסיומו של דיון, ביחוד דיון הנמשך שעות ארוכות, ובמיוחד אם אין הוא נוהג להתבצר מאחורי נאום כתוב ומוכן מראש, אין זה נוח לו ביותר. לאור עובדה זו אפסח על הרבה דברים שהיה בדעתי לעמוד עליהם ואשר חברי הכנסת השונים כבר נגעו בהם, ואתרכו בשאלות שנשארו לפי דעתי ללא תגובה והארה במידה מספיקה.

כאשר אנחנו דנים על חוק חדש ויסודי כזה, שמצד אחד הריהו צריך לפתור בעיות רציניות של המדינה ואזרחיה, ומצד שני מטיל הוא בלי כל ספק עול על המדינה, נדמה לי שנוכן יהיה אם תבוא הוראה אחת כוללת לוועדה העבודה שתספל בחוק זה, שתחפש דרכים שלא נטיל בשעה זו עול כספי נוסף על משק המדינה. המדינה מוציאה בצורות שונות ובצורות שונות סכומים לא קטנים לפתרון בעיות סוציאליות ולשמירה על זכויות אזרחיה, וצריך למצוא את הדרך לפתור בתקופה הקרובה בגבולות הסכומים האלה את הבעיות החיוניות והכאלות ביותר. הטלת עול נוסף תהיה מוצדקת לא רק אם היא יפתור בעיות חיוניות וחשובות לאזרחי המדינה, אלא אם הסכומים שנשטברו יהיו בצורה זו או אחרת אמצעי להשקעות, והן המוסד לביטוח ימשמש מכשיר בעל אפשרויות רציניות להשקעות, בצד חובתו להבטיח, בבוא הצורך, את הקדשת הכספים למטרות שלשמן נאספו. אבל עד בוא היום הזה יש ליצור באמצעות כספים אלה נכסים וערכים שיחזקו את משק המדינה, כדי שהמדינה תוכל להתקדם גם בפתרון בעיות מעין אלו.

ישנה שאלה אחת, שלפי דעתי לא זכתה לשימת לב מספיקה בהצעת החוק, בניגוד לשימת הלב שהוקדשה לה בתכנית, כפי שנתפרסמה בחוברת עליידי הוועדה הבינמשרדית, אשר טיפלה בהכנת החומר לחוק זה. כוונתי לדאגה ולשיתוף באחריות לענייני החקלאות והחקלאים. כאן ברצוני להקדים ולהעיר הערה אחת כוללת. בדיונים שונים בכנסת ומחוצה לה מודגשים אנו מדי פעם בפעם את החשיבות המיוחדת הנודעת לחקלאות בבנין המדינה, אבל לא תמיד מקדישה הממשלה אותה שימלה לכך לסקטור זה כבואה להציע את חוקיה השונים. ולדעתי היא צריכה וחיבת לעמיד בראש דאגות המדינה בתקופה זו את שאלת העזרה והעידוד לאנשים שאינם חקלאים ואינם בני חקלאים, ואנחנו רוצים ומעוניינים, וזה גם כורח המדינה, שיהפכו לחקלאים. נתחכנו במשך שנים רבות על ההנחה, שהחקלאי הוא החלוץ העובר לפני המחנה ונושא בראש בעול נוסף שאורח אחר אינו נושא בו באותה מידה, ואולי צודק הדבר ויעיל — אך מבחינת המצב כיום יש לשנות גישה זו, במיוחד לגבי המתיישב החדש שאין לו אותן הסגולות ואותו חינוך, כפי שהיה בעבר לאנשים שהלכו להתישבות.

ובענין זה ברצוני להתעכב על כמה פרטים. ביטוח

לא יהיה ויכוח בין חברי הכנסת לבין חברי הממשלה ואני בתוכם, על־כך שהיה טוב ורצוי אילו יכולנו להביא לכנסת בסטאדיה זו את התכנית הכוללת על כל ענפי הביטוח הלאומי, אבל נדמה לי שחוק מחברי הכנסת אחד או שנים, שאינם מכירים כלל בכך שיש להתחשב גם ביכולתה של המדינה — דומי שכל חברי הכנסת היו מאוחרים גם בדעה שמדינתנו יש לה יכולת כלכלית מוגבלת, ואין לקבל תכניות שאין ביכולתנו לבצע אותן.

נדמה לי שחברי הכנסת, כמעט כולם, היו מאוחדים בדבר נוסף: שכמכבני אני — ומותר לי להגיד: בגילנו, כלומר, בגילה של הכנסת — נסיון זה הוא נועז למדי; והייתי אומרת: הלואי ונוכל לבצע אותו בקלות, על־מנת שנוכל לגשת במהרה גם לשלבים הבאים.

כאשר הבאתי את החוק לכנסת וצינתי שזהו רק שלב ראשון, צינתי גם שנים־שלושה דברים שלצערנו אין אנו רואים אפשרות לכלול אותם עכשיו בשלב הראשון. אחד הדברים האלה היא השאלה המופיעה מיד כאשר מדברים על ביטוח — שאלת הבריאות והאישות.

רצוני להסביר תחילה מדוע בחרנו דוקא בסעיפים אלה, משהו מחברי הכנסת ציין שבחוקים הסוציאליים ובחוקי העבודה שהבאנו עד כה לכנסת לא היו חידושים רבים והחוק קבע רק דברים שלמעשה הם כבר קיימים בשטחים אלה, כאשר הבאתי לכנסת חוקי עבודה שונים, היתה לי הדמיונות לציין שאנו מסתפקים כרגע בדבר שב־עינינו אינו קטן כלל: להביא את הקיים כחוק המטיל את החובה על הכל, ישנם דברים הקיימים על־פי נוהג בארץ בשטח העבודה, דברים שציבור הפועלים המאורגן רכש אותם על־ידי עבודתו, ולפעמים על־ידי מלחמתו, הישגים אלה, גם כשהם קיימים בחלק ניכר ממקומות העבודה, וגם כאשר הם חלים על חלק ניכר של ציבור הפועלים — אין הם מקיפים את כל מקומות העבודה ואינם חלים על ציבור הפועלים כולו, אנו סבורים — וייתכן שזהו דבר צנוע מדי — כי כאשר ניתן לקחת דבר הקיים בנוהג ול־קבוע אותו על־פי חוק — יש ברכה בכך, כאשר נגישנו לתיכון השלב הראשון של הביטוח הלאומי הבאנו איפוא בחשבון את יכולתה הכלכלית של המדינה וכן דברים שלע־פי נוהג או על־פי חוקים קולקטיביים הם כבר קיימים, אבל יש להטיל אותם, על־פי חוק, על כל הנוגעים בדבר, שלישית — הבאנו בחשבון את אותם השטחים בתכנית הכוללת של הביטוח הלאומי, שהם מסודרים יותר ושיש לדאוג בראש וראשונה לקביעתם על־פי חוק.

לפיכך לא ראינו אפשרות מעשית לכלול בשלב הראשון את ביטוח הבריאות ואת האישות, בעיקר משום שאין כל טעם לכלול בחוק ביטוח ואישות לכל, בשעה שעדיין איננו מצויידיים במספר המיטות ובמספר בתי החולים הדרושים כדי לתת לכל את הביטוח הזה.

אמנם נאמר כי לגבי סעיף האמהות כבר קיים נוהג מסוים, ולגבי סעיף תאונות עבודה ישנו אפילו חוק; אולם חוק זה בא לשפר את המצב הקיים, ביחס לאמהות, לפי שעה אין חובת תשלום חלה על הכל, לא ידוע לי על קיום העובדות, שאותן רצתה חברת הכנסת וילנסקה להביא לפני הכנסת, היא טענה שבמקומות רבים נוהגת כבר היום חופשת לידה של 12 שבועות, לאחר שרבים מחברי הכנסת ביקשו את חברת הכנסת וילנסקה לקרוא בשמו של מפעל אחד שבו קיים נוהג כזה והיא לא עשתה כן, הריני מרשה לעצמי לכפור בכך, חזקה על חברת הכנסת וילנסקה שאילו יכלה לקרוא בשם קונקרט של אחד

התעלמה מהערות רבות נכונות שהוצעו בוועדה זו, איני יכול להשלים עם ההצעה המוציאה מכלל ביטוח לעת זקנה, אנשים שיש להם הכנסה מעל לסכום מסוים. כל־מר, על־פי החוק חייב האדם לשלם כל ימיו, אם האדם הוא כיום צעיר, ישלם במשך שנים רבות עשרות רבות של לירות כדמי ביטוח לעת זקנה, אדם שנפל בגורלו, גניח, לקבל ירושה, או אם יש לו עסק הרשום על שמו ובניו מנהלים אותו, או אם יש לו איזו הכנסה אחרת, כלומר, אדם ששילם את דמי הביטוח — ייתכן שאדם כזה לא יהיה זכאי לתגמולים, והרי הפנסיה אינה מתת־חסד, כי האדם צבר אותה בעמלו ובתשלומיו כל ימי חייו עד הגיעו לגיל זקנה, וכי צריך הענין לעמוד בסימן ספק, אם מגיעים לו הכספים שהוא צבר במשך השנים? לדעתי, הדבר היסודי המקדם אותנו בחוק לביטוח סוציאלי במדינה הוא זה, שהאדם מקבל את המגיע לו בזכות ולא בתורת חסד. אין זה מן הרצוי, שאדם יצטרך לבדוק ולהוכיח את זכותו כמבוטח, דבר שידחף אותו להעלים את הכנסותיו, בצורה זו נאלץ אנשים להעלים הכנסות או להעלים את השימוש בהן.

הערכי האחרונה נוגעת להתיישבות החדשה, נגעת באופן כללי בשאלת החקלאים, אך יש חלק מהם המחייב תשומת־לב מיוחדת, ואלה הם המתיישבים החדשים שעדיין אין להם משק והכנסות מהמשק ואין להם זכויות של פועלים שכירים בשורה של שטחים והם גם אינם מחונכים ואינם רגילים ואף לא מסוגלים לשאת בעול גדול של תשלומים בעיניים ציבוריים, ואכן, בהצעה של הוועדה הבינמשרדית נאמר במפורש מתוך הבנת הענין, שהאוצר חייב להשתתף בביטוח לגבי החקלאים השתתפות גדולה יותר מאשר לגבי מבוטחים אחרים, ובוזה יופגן עידודה של המדינה להתיישבות ולחקלאות, אני מרשה לעצמי לא לקבוע דבר זה לגבי כלל החקלאות, אבל יש לקבוע זאת לגבי ההתיישבות החדשה לתקופת שנים מסויימת, אולי לשלוש או לחמש שנים — אינני קובע זאת כרגע, אך ודאי שיש לקבוע את השתתפות האוצר לא בהתאם להשתתפות שהוצעה, אלא עליה להיות גדולה יותר, יש להקל את העול על המתיישבים החדשים, הבונה את עתידו ושאו מעוניינים לעודדו בדרך אשר בחר בה.

שר־העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש לי סיפוק רב לציין בראשית דברי את הרמה הגבוהה של דברי חברי הכנסת בוויכוח זה, נדמה לי שדבר זה מוכרח ללמד אותנו, שכאשר דנים על ענין הנוגע לכל פרט ופרט, ענין — אם מותר לי להגיד, שחברי הכנסת מוכרחים ללמוד אותו לפני שהם באים לדון בו, ענין שלגבי אי אפשר לדבר בהכללה ויש לשמור במידה כלשהי על מס־גרת עניינית — אז שונה הוויכוח מוויכוחים על שאלות שלמראית עין אינן צריכות לימוד.

למרות הגישות השונות בוויכוח, והשוני בדעות שהובעו כאן נוגע גם לענינים שביסוד ובעיקרון, היתה האווירה הכללית מאוחדת לגבי מידת חשיבותו של הענין בו אנו דנים. חברי הכנסת לא מעטים דנו לא רק על החוק המוצע, כי אם על תכנית ביטוח לאומי כללי; ונדמה לי שלא שמר־לב במידה מספקת לדבר שאנו דנים בו היום, שאמנם אינו תכנית כוללת, אך הוא מהווה שלב ראשון של תכנית כזו, יכולים להיות חילוקי דעות ביחס לדברים שצריכים להיכלל בתוך שלב זה, ועוד ועמוד על כך ואנסה להסביר מדוע כללנו בו סעיפים אלה ולא סעיפים אחרים.

הקשרים — קשרים של ידידות ועזרה הדדית עם כל הע"מים הנאורים. וחבריה הכנסת שוסטק רוצה דוקא להחזיר אותנו לתקופה הפרייהיסטורית; אך הוא כנראה חדש בשטח זה. וכאשר הוא בא ללמד אותנו מה עושים ארגוני נים אחרים, אין הוא קורא את הכתוב בדיקנות, או שאינו מוסר אותו לכנסת בדיקנות. בחוברת ארגון העבודה הבינלאומי ישנן אמנם המלצות למושב הקרוב של ועידת העבודה הבינלאומית ואמנם מסומנים שם פרקים שמהם מתבקשות המדינות לבחור להן סעיפים לביטוח לאומי, אך חברה הכנסת שוסטק לא הסתפק בכתוב כי אם הוסיף עליו משלו. לא נאמר שם באיזה סדר יש לבחור. ציינו הפרקים ונאמר כי ממספר זה של פרקים מתבקשות המדינות לבחור שניים, וממספר פרקים אחרים מתבקשות המדינות לבחור לפחות אחד. ובדיוק זאת עשינו.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):
אמרתי רק כי לקחתם את הענפים שבסוף הרשימה, והם הפחות חשובים.

שר-העבודה ג. מאירסון:

זהו תוספת של חברה הכנסת שוסטק. כל הכבוד לתוספת שלו — אבל אין זה כתוב. לא כתוב מניין לקחת ולא נקבע כי כאשר לוקחים מהפרק העשירי, זה פחות חשוב מאשר אם לוקחים מהפרק הראשון. אין כל סולם עדיפויות בציונים הנקובים באותה חוברת. אנחנו בחרנו מזה ומהו, עליי יכולתנו, ובשום פנים ואופן אין זה בניגוד למה שכתוב כאן.

חבריה הכנסת שונים ביקרו את גודל הגימלאות, שאינן מספיקות. קשה מאד להתווכח בכנסת ובמקומות אחרים על כך, שיותר איננו טוב מאשר פחות. בדרך-כלל יכול כל איש שיציע יותר לזכות בתמיכה, אך זה כתנאי אחד: שהוא יוכל לבסס ולהוכיח כי הצעתו היא אפשרית וריא-לית כתנאים הנתונים.

אני רוצה להשוות את הצעתנו עם מה שקיים בארץ שאינה מפגרת כלל וכלל, ואף לא בשטח הנידון — עם שווייצריה. שם הפנסיה לזקנה, לזוג הועמדה על מאכסימום של 17 ל"י. עליי החוק המוצע אצלנו המאכסימום הזה הוא 36 ל"י. אבל יש לעשות כאן עוד השוואה: 17 לירות בשווייצריה הן שליש או לכל היותר 35% משכר-העבודה של פועל פשוט. מה שאנחנו מציעים הוא בערך 45% משיכר-עבודתו של פועל פשוט.

יש עוד דבר בחוק המוצע, שלא כל חבריה הכנסת שמו לב אליו: הגמלאות לזקנה, אלמנות ויתומות אינם בסכומים אבסולוטיים; הם קשורים לצמודים לאינדקס, וכאשר יעלה האינדקס — תעלה הגמלה. אמנם ישנם שני סכומים אבסולוטיים בחוק, ואני מסכימה כי ועדת-העבודה, כאשר תדון בכך, תבדוק את הסכומים האלה מחדש. הנידון הוא בשני ענינים סותרים, שהמרחק ביניהם מן הרצוי שיהיה גדול כלכל האפשר — השי לגדול ודמי הקבורה שני סכומים אלה טעונים בדיקה מחדש, ובמידת האפשר — אמנם לא כפי שרצוי לכל אחד מאתנו — יש להגדיל את הסכומים האלה גם בעת שמחה וגם בעת אסון ולמצוא דרך להתאים אותם לצורך.

חברה הכנסת הראל — שלמרות חילוקי הדעות בינינו אני מוכרחה לציין שדבריו היו צמודים מאוד לענין ונאמרנו מתוך ידיעה — התעכב על דברי הפתיחה שלי, בהם ציינתי כי למרות המצב הכלכלי הקשה שבו אנחנו נתונים אנחנו מביאים את הצעת החוק הזאת לכנסת, והוספתי

המפעלים היתה עושה זאת, וזה היה משכנע יותר מאשר נקיטת לשון קולקטיבית אנונימית של "מקומות רבים". לנו לא ידועים מקומות כאלה. עלי-פירוב המאכסימום הוא שמונה שבועות ושמונה לירות. חוק זה בא לתקן את המצב הקיים. אין זה חל על עובדות משק בית, על עובדות בחקלאות ועל עובדות עצמאיות.

בענין תאונות-עבודה יודעים אנו את החוק הקיים ומה בא החוק הנידון לשפר ולתקן. בחרנו את הדברים שאמנם הם כבר קיימים, אולם יש מקום וגם הכרח לשפרם ולתקנם. אך יש להקפיד על כך שתיוקונים ושיפורים אלה לא יחרגו ממסגרת יכולתה הכלכלית של המדינה. הבחינה השלישית היתה לאור ענפי-הביטוח המקובלים בארץ, שבהם יש דאגה — אם כי עדיין לא מספקת וגם לא מקיפה את כל הציבור — לגבי חלק גדול מן הציבור ולעומתם השטחים המוזנחים לגמרי.

ברור שאחד הצעדים הראשונים בשטח הביטוח הלאומי מוכרח להיות ביטוח לכל בשטח בריאות ואיש-פוח. אולם דוקא בשטח הבריאות מבוטחים חלקים גדולים מאד של האוכלוסיה בארץ בביטוח וולונטארי. בהמשך דברי עוד תהיה לי הזדמנות לעמוד על ענין קופת-חולים ועל פעולתה. לעומת זאת מוזנחים לגמרי שטחי הדאגה לזקנים, לאלמנות, וליתומים. הם מוזנחים במידה כזאת שראינו הכרח לכלול אותם דוקא בשלב הראשון.

חברה הכנסת שוסטק אמר כי חוק זה בא מאוחר מדי ומבטיח מעט מדי. מה נחשב למעט ומה נחשב למאוחר, הוא כמובן, ענין של הערכה יחסית. אמירה זו, "הכל בא מאוחר מדי", אפיינית היא לסיעתו של חברה הכנסת שוסטק, אלא מה, שמפלגה זו יש לה חסרון גדול: כוח הביצוע שלהם הוא כל-כך קטן שאילו צריכים היו הם להיות המבצעים בכל השטחים הפוליטיים והכלכליים, שלאחר ביצועם מתאוננים הם כי נעשה בהם מעט מדי ומאוחר מדי, אילו היה כוח הביצוע נתון חסיושלום רק בידיהם — כי אז שנים רבות ודורות רבים היתה אפשרות לצעוק כי בשטח הפוליטי העצמאי של העם היהודי, בשטח הפיתוח הכלכלי והביטוח הממשי של מדינתנו, נעשה מעט מדי ומאוחר מדי. לאושרנו שחלקי תפקידים כעם היהודי ובישוב בארץ כך, שמישהו הגשים, ואילו למפלגתו של חברה הכנסת שוסטק נשאר רק התפקיד לבקר ולומר כי מה שאחרים מבצעים היא מעט ומאוחר מדי. את תפקיד זה מספק אותם — אין עיני צרה בהם.

אינני חושבת כי בכך נגמר הדבר. הרוב בכנסת ילך בודאי משלב שלב של ביצוע והגשמה בשטחים רבים ושונים. הייתי רוצה לאחל — אם כי בטחוני שזה לא יעזור — שמפלגתו של חברה הכנסת שוסטק תעזור קצת גם בביצוע ובהגשמת הדברים ולא תסתפק רק בביקורת מעשיהם של אחרים.

חברה הכנסת שוסטק רצה ללמד אותנו גם הלכות העיר-לם הגדול: לא מספיק מה שאנו מחליטים לעשות לעצמנו, בשעה שאנו חושבים כי נזנח לנו הדבר והוא בגדר יכולתנו, אלא שעלינו לדאוג גם לרושם שיעשה הדבר על אחרים. אחד הדברים שמהם רצינו להשתחרר, וגם השתחררנו, עליידי קימום עצמאותנו, הוא אי-היכולת לחיות את חיינו בלי התחשבות ב"מה אמרו הגוים" לגבי כל דבר ודבר שאותו אנו עושים במדינתנו. אני אומרת שהשיתורנו מהמעצור הזה, אך אין בכונתנו לומר שאין אנו שמים לב לעולם הגדול וודאי שאין אנו מוציאים את עצמנו מן מחור המסגרת של העולם הגדול ואיננו מנתקים את

כמה מן המתווכחים הציצו — ואני מקבלת את דעתי בדרך-כלל — שהשינוי לנוול ינתן במידת האפשרות לא בכסף כי אם בשווה-כסף. זה כתוב בחוק, אבל אינני חושבת שאנו צריכים לומר במפורש שהיה זה אך ורק שווה-כסף. נדמה לי, כי מן התבונה להשאיר את החוק כפי שהוא, ואפשר להחליט בכל מקרה ומקרה, לעתים מתנה בצורת כסף היא הרבה יותר חשובה מאשר מתנה הניתנת לילד בשווה-כסף. אבל אינני רוצה להתווכח על כך ולדעתי מוטב להסתפק במה שכתוב בחוק.

חבר-הכנסת דויטש עמד בהרחבה על האישוף לילד-דוד, אמרתי בפתיחה, ואני חוזרת על כך גם עכשיו, שזהו בוודאי אחד הדברים הכרחיים ואין לי כל ספק כי כאשר תצדק הממשלה צעד נוסף בביטוח הלאומי תדע שזהו אולי הדבר הראשון שיש לדאוג לו. בינתיים אנו צריכים להצטייד במיטות ובכתי-חוליים כדי שנוכל לעשות את הפעולה החשובה הזאת.

חבר-הכנסת דויטש הפליג — ואני משבחת אותו על כך — בדבריו על בתי-הבראה לילולת ולתינוק, אחרי הלידה. אני מצטרפת לדעתו, אבל מוסיפה „לכשיריכב“, זהו דבר נחוץ בהחלט ובטוחה אני כי כאשר יבואו על תיקונם דברים הכרחיים ונחוצים במדינה יבוא גם דבר זה על תיקונו.

אני מודה לחבר-הכנסת שרי על כך שעמד בהרחבה ולפי דעתי גם בהצלחה, על ענין ביטוח תאונות עבודה.

גם חבר-הכנסת בירנו וגם חבר-הכנסת הראל עמדו על נקודה אחת שאינה מובנת לי, מה ענין הלאמה לענין ההצעה על הסדרת עניני ביטוח למקרי תאונות עבודה? אני רוצה לשאול, אם יש משהו, פרט או קולקטיב, המי קבל על עצמו לעשות שירות לכלל והוא מרוויח עלידי השירות הזה, ומרוויח הרבה, וזה לרעתם של אלה הנוקדים לשירות זה, ובאה המדינה ואומרת: אני יכולה, אני מוכנה ואני רוצה לתת את השירות הזה לאוכלוסייה באופן טוב יותר, יעיל יותר וזול יותר — מה לזה ולהלאמה? מדוע רבה כה החרדה להוצאת הסעיף הזה משטח פעולתן של חברות ביטוח, ומדוע קיים רוחב לב כזה ואין טוענים כלל נגד הלאמה כאשר המדובר במוסדות שציבור הפועל-לים בנה אותם?

דבר זה מוכיר לי משהו: מסופר כי בשנים הראשונות לאחר המהפכה בברית-המועצות, כאשר החלו בקולקטיביזציה, שלחה הממשלה אנשים לכפרים לשכנע את המוויקים שקולקטיביזציה היא דבר טוב מאד. אחד האנשים האלה בא לכפר, אסף את כל אנשיו והסביר להם הסבר יפה שאין צורך כי לכל מוויק יהיה טרקטור, הרבה יותר טוב אם הטרקטורים יהיו לרשותו של כל הכפר. החקלאים הזקנים והצעירים הסכימו לדבריו הסכמה מוחלטת, והוא התעורר והוסיף לדבר על מכוונות אחרות, מכונות דיש, פרות, ועופים אחרים של המשק ודבריו נשמעו בהתלהבות רבה. בסוף דבריו נגע בחיה שאינה מקובלת אצל היהודים ואמר: גם זה, למה לכל אחד לחוד? אולם פה קל להקהל ואמר: זה לא — זה יש לנו!

אין דבר מעציב יותר מאשר איש המקפת את זכותה של קופת-חוליים של ההסתדרות, מפעל שהוקם במשך עשרות שנים, גם אני ראיתי מקרוב את עבודתו של חבר-הכנסת הראל בראשית הדרך של ההתפתחות הגדולה של קופת-חוליים, ואין איש יכול לקחת ממנו את הזכות הזאת — את אשר ראשית בית-החוליים בעמק, לא בצריף, כי אם באהל, אשר ממנו צמח בית-החוליים בעמק; והיתה

כי חוק זה עשוי לסייע במידה מסויימת גם במלחמה נגד האינפלציה. אינני יודעת מה פגם ראה חבר-הכנסת הראל בדבר זה. בכל אופן, פגם הרבה יותר גדול היה, אילו יכול חבר-הכנסת הראל להוכיח כי הממשלה, במצבה הנוכחי של המדינה, מביאה לכנסת חוקים המגבירים את האינפלציה ומחלישים את המלחמה בה. אמנם מזמן לזמן נשמעות בבית הזה תביעות סותרות לממשלה, ולא דוקא מצדדים שונים אלא לפעמים גם מצד אחד. בכל זאת, כאשר כלנו מודאגים מאד מן האינפלציה בארץ, אין פגם בכך אם מביאים לכנסת חוק העשוי לעזור גם למלחמה נגד האינפלציה. חבר-הכנסת הראל בנה על כך בנין שלם, שהחוק כאילו מעובד כך שזוהי מטרתו העיקרית. ואין הדבר כן.

גם חבר-הכנסת הראל, גם חבר-הכנסת בירנו, ונדמה לי שגם חברי-כנסת אחרים, טענו נגד תקופת המתנה, נגד שיטת צבירה שרק עם עברה יתחילו בתשלומים, אמרתי בראשית דברי, כי ישנן שיטות צבירה לתקופה ארוכה, ויתכן גם שיטה תקציבית. בחרנו בתקופת המי-תנה קצרה למדי, שאינה ארוכה יותר מאשר ברוב הארצות שבהן קיים ביטוח דומה לזה שאנו מציעים. יש סיבה חשובה מאד להכרח לנקוט דרך זו דוקא. אפשר אמנם ללכת בדרך תקציבית, אם נצמצם בראיית השנים הקרובות והדור הזה בלבד, אבל אנחנו מחוייבים לבטח גם את הדורות הבאים, ועלינו לדאוג לכך שדמי הביטוח יהיו קטנים לא רק לעצמנו ועכשיו אלא גם כעבור עשרים שנה וגם למבוטחים אחרים. גם בכנסת הזאת ישנם מספר אנשי צעירים; ולהם ולאנשים הצעירים שבכל רחבי המדינה שומה עלינו לדאוג, כי הם יתחילו לשלם כבר מעט-שיי. יש להביא בחשבון את הסכום שהם יצטרכו לשלם בעוד 10, 15, 20 שנה, הדרך התקציבית עשויה להביא אותנו לכך שבעבור שנים מספר נצטרך להגיע בביטוח זיקנה ל-2.7% בשנה ה-14, ל-4.2% בשנה ה-19 ול-5.4% בשנה ה-24. אנו מציעים תכנית זאת לאורך שנים, ואין להציע מלכתחילה הצעות שניאלץ לשנותן כעבור זמן. נשאלת השאלה, מהו הפגם בכך אם אומרים לחכות שנים אחדות?

ברצוני להביא לפניכם מספרים מן הנעשה בשטח זה בארצות אחרות: בפולין מחכים 4 שנים, בצ'כיה 5 שנים, בבלגיה, בראזיל ופורטוגל — 5 שנים, בהונגריה — 8 שנים, בלוקסמבורג — 10 שנים, בארצות-הברית — 10 שנים, באוסטרליה ונדמה לי גם בצרפת — 15 שנה. אנו נקטנו במספר של 5 שנים בלבד. לדעתנו אין זאת תקופת המתנה ארוכה מדי; וזה מבטיח לא רק איתנות, הוקנים עכשיו, כי אם גם את הצעירים.

תקופת המתנה לאלמנות וליתומים נקבעה אצלנו לשנתיים. באנגליה תקופת המתנה היא 3 שנים, באוסטרליה — 5 שנים, באיטליה — 5 שנים, בניז'וילנד — 5 שנים.

נדמה לי שמספרים אלה מחייבים את המסקנה שלא קבענו תקופת המתנה ארוכה. תקופה זו אצלנו קצרה יותר מאשר בהרבה ארצות, ורק בארצות בודדות נהוגה תקופה קצרה יותר, אולי בשנה אחת; וגם זאת לא בשטח היתומות והאלמנות, אלא רק בשטח הביטוח לימי זקנה. גם בנידון זה נמצאים אנו בחברה מכובדת למדי, ומה שנקבע אצלנו עולה על הנהוג בארצות שאין להן להתבייש בהי-שגיהן, כגון ארצות-הברית, לוקסמבורג, ההונגריה וארצות אחרות.

ישיבה נ"ה, י"ז שבט תשי"ב (13 פברואר 1952)
— חוק הביטוח הלאומי (מאירסון, שוסטק) —

לבנות קופת-חולים ובניתם. היא אינה גדולה, היא אינה בעלת יכולת — כי אתם לא הצלחתם להיות רבים.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות) :
אילו הייתם במקומנו, מה הייתם עושים ?

שר-העבודה ג. מאירסון :

אינני רוצה כלל לחשוב מה היינו עושים אילו היינו במקומכם. ברוך השם, לא עמדנו בנסיון.

ואשר לדיבור על הלאמה שנוקב בבית הזה על-ידי חבר-הכנסת מסיעת הציונים הכלליים, אם נגיע פעם לדיון על הלאמה, כאשר נדון בפרשה זו ונעמוד בפני הלאמה דברים שיש להלאים, אין לי כל ספק שחבר-הכנסת שידונו אז בדבר, חברי-הכנסת מהסתדרות העובדים, יבואו ויתרמו את תרומתם. אולם כשמדברים על הלאמה, בבקשה מכס : אל תתחילו מהדבר שמשרת גם היום את החלק המכריע של הישוב, דבר שהוא נכס מדיני כללי, ואינו נכס של איזה חוג צר.

חבר-הכנסת שרי כבר עמד על כך, שכאשר חברות הביטוח פרסמו בשנת 1948 את הדיווח-השבון שלהן, נאמר בו, ש-60% מהכספים הוצאו לתשלום פיצויים ו-16.5% לסוכני ביטוח. אני רוצה לשאול : האם סבורים חברי-הכנסת מסיעת הציונים הכלליים, שמהכספים האלה, המיועדים להבטחת האיש שנפגע בתאונה יופחתו 16.5% למתווך, לסוכן ? נוסף על כך יש 10%—15% הוצאות, וכל השאר הוא רווחים.

חברות הביטוח היתה להן אפשרות להוכיח את רצון נן ליעילות. חבר-הכנסת בבה אמר אתמול, שבתזכיר מדגישות חברות הביטוח שהן מוכנות לעשות זאת באותם התנאים. עכשיו ? ! מה פירוש הדבר ? בוועדת גרייבס הודיעו חברות הביטוח שהן מפסידות, רק מפסידות.

עכשיו מתברר שלא הפסידו כל-כך. ואגיד עוד דבר : בשנת 1948, כאשר תוקן החוק והתשלום הועלה מ-4 ל-8 ל"ה, הוכיחו חברות הביטוח (או ביתר דיוק היתה סברה שהוכיחו, אבל עכשיו מתברר שההוכחה לא היתה כל-כך מדויקת ולא כל-כך משכנעת) שמן ההכרח להעלות את דמי הביטוח, והעלו אותם ב-60%. ואני שואלת : לולא הבאנו את הצעת חוק הביטוח הלאומי, אילו הבאנו רק הצעה הבאה להגדיל את התשלומים ולהכניס לזכויות המבוטחים אותם הדברים שאנו מכניסים לחוק הזה — גם הגדלת הסכום, גם שיקום, גם הכשרה מקצועית, גם ריפוי בלתי מוגבל — מה היו חברות הביטוח דורשות עכשיו כהעלאה לדמי ביטוח ?

מהו איפוא האסון כשבאה המדינה ואומרת : אנו מוותרים על שירותכם. הרי אין כאן הלאמה של חברות הביטוח. אנו סבורים שאת השירות הזה, הנוגע לאנשים רבים כל-כך בארץ, יכולה המדינה להגיש יותר טוב, יותר בזול, לטובת האוכלוסיה כולה ולא לטובת מספר קטן של אנשים. מהו האסון בזה, לא אבין ; ומה קשר יש לכך עם הלאמה — גם זאת לא אבין. חברות ביטוח יוכיחו להמשיך בעסקיהן. אבל את השירות הזה לא יוכלו לעשות, שות, כי הן הוכיחו בעבר שאינן מסוגלות לכך. שמחה בבה (הציונים הכלליים) :

ואיפה היה הפיקוח של הממשלה ? הרי חברות הביטוח נתונות כל הזמן תחת פיקוח !

שר-העבודה ג. מאירסון :

אני מוכנה להחזיר לחבר-הכנסת בבה את האמרה של חבר-הכנסת שוסטק : „מאוחר מדי ומעט מדי“. דוקא מצד

לו גם בראשיתו של בנין בית-החולים בילינסון. אני מתארת לי ורוצה לקוות, שגם הוא אינו מצטער על הכוחות, הכשרון והמסירות שהשקיע במפעל זה. הוא עד חי לכך כיצד בנה ציבור הפועלים בכוחותיו הוא את הדבר הזה. וכיצד אפשר לדבר על סקטאנטיות ועל אי-טרס צר ולהשוות את קופת-חולים לחברות ביטוח אחרות ? קופת חולים היא מוסד המטפל ברוב המכריע של תושבי הארץ, מוסד שהעמים על עצמו, ציבור שהעמים על עצמו דאגה לכל עולה בראשית צעדיו בארץ, שהעמים על עצמו מו פתחת מרפאות, דאגה לרופאים ולחובשות בכל פינות הארץ. מי היה תמיד המלווה הראשון שהלך עם כל ארגון התיישבותי לכל מקום בארץ, ולא בסביבות הערים, כי אם בגליל ובנגב, בצפון ובדרום, בעמקים ובהרים ? מי טיפס עם המתיישבים הראשונים על ההרים ? — האם לא היתה זו החובשה, האם לא היה זה הרופא שנשלח על-ידי קופת-חולים !

עכשיו באים ואומרים : קופת-חולים אינה מספיקה. נכון, קופת-חולים אינה מספיקה. האם אינה מספיקה מפני שעינה צרה בעורה שיש להגיש למעבדות ולכל הנקודות בארץ ? האם אין מקורו של דבר בצרה הכללית של מחסור ברופאים ? אגב, לא נכון שאין די רופאים ; ישנם די רופאים בארץ הזאת, אבל הרופאים שלנו רופאים יותר מדי אחרי ישיבה בתל-אביב, בירושלים ובחיפה, ופחות מדי הם מוכנים ללכת לנקודות בנגב ולמעבדות. כלום אשמתה של קופת חולים היא זאת ?

מה היתה עזרת הממשלה המאנדטורית לקופת-חולים כאשר התקציב של קופת-חולים הגיע למיליון ל"י — ובומנים ההם לא היינו כולנו מיליונרים כאלה ולא דיברנו בקלות כזאת, על מיליונים, עשרות מיליונים ומאות מיליונים. אני זוכרת, שהממשלה המאנדטורית האדיבה השתתפה — ואם לא אדייק יעמיד אותי מר קנב על טעור תי — ב-600 לירות, בתקציב של מיליון ל"י.

איך בנו הפועלים מפעל זה בשכרם הזעום ; איך ידעו לתת משכרם, לא בשעת מחלתם דוקא, כי אם בצו העזרה ההודית, רמו המנות היה מלמד תמיד את חברי ההסתדרות דבר אחר : כל פרוטה שאנו נותנים היא חשובה, כאשר אנו רבים. ואושרנו, אני אומרת, שרבים היו הפועלים שקיבלו על עצמם את העול הזה. והמפעל הוקם באשר היו רבים, לא באשר היו עשירים ; הם היו עניים, קבצנים, פועלים ששכרם עלה ל-17 גרוש או 20 גרוש ליום ; ומשכרם הזעום ידעו להפריש פרוטה ; אבל כל פרוטה היה לה ערך, היתה לה חשיבות — באשר היינו רבים. ואשרי המדינה הזאת שהיא יכולה עכשיו להוסיף לבנות על יסודות אלה, שהניחו הרבים הקבצנים האלה. אין זה ענין של סקטור, ולא של אינטרס צר, כפי שטוענים בהתלהבות חברי-הכנסת אריאב וחבר-הכנסת שוסטק, אין זה שלנו במובן הצר, זה שלנו, של המדינה כולה. שירותים אלה של קופת-חולים ושל מוסדות אחרים, הם שלנו ; ואני בטוחה שאם לא הכל, הרי רבים מסיעת חבר-הכנסת אריאב יודעים בלבם להעריך מפעל זה.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות) :
הלואי והיה זה שלנו !

שר-העבודה ג. מאירסון :

חבר-הכנסת שוסטק, אתה וחבריי, במידה שלמדתם דברים טובים מהסתדרות — הלכתם בדרכה, ניסיתם

התגמולים. אנו סבורים שכאשר ענין זה נכלל בחוק של המדינה, יש בכך יתרהבטחה של הפועלים בקופות התגמולים; וזה בוודאי לא לרעתם.

חברת הכנסת וילנסקה דיברה על סעיף 48 האומר: „לא שולמו דמי ביטוח במועד התשלום ונמשך הפיגור תקופה השווה לארכת הביטוח, לא תינתן גימלה, אם בתום החקר פה האמורה קרה מקרה המזכה לגימלה“. איני מבינה איך הגיעה חברת הכנסת וילנסקה לסעיף 48 ופסחה על סעיף 40. סעיף 40 בא, כמובן, לפני סעיף 48, ובו כתוב במפורש: „חייב מעביד לשלם את דמי הביטוח בעד עובדו ולא שילם, לגבי הזכות לגימלה, כאילו שולמו דמי הביטוח; אולם אם לא ניכה המעביד את דמי הביטוח משכרו של העובד בהתאם לסעיף 39 (ב), אלא שילם לעובד, על דעת העובד, את מלוא השכר — אין רואים את דמי הביטוח כמשולמים“. אם כן, מה הרע ומה החטא בזה? אם העובד עושה קנוניה עם המעביד, והמעביד בניגוד לחוק אינו מנכה משכרו של העובד, ולא שאינו מנכה ומשאיר את הכסף אצלו, הוא אינו מנכה ונותן לעובד את הכסף, והעובד יודע על כך והרבר נעשה בהסכמתו — במקרה זה אין העובד יכול לדרוש גם את השכר המלא, גם להיכנס בקנוניה עם המעביד ולהפר את החוק, וגם לקבל את הגימלה המגיעה לו לפי החוק. חברת הכנסת וילנסקה טועה גם באריתמטיקה פשוטה. היא אמרה כי הפועלים ישלמו יותר מ-50%. אם כן, ביטוח זיקנה ומוות עולה 2%, ביטוח אמהות — 0.6%, יחד $3.1 \times$. מזה משלם הפועל 1.3% והמעביד 1.8%. חשבתי כי לפחות דבר אחד אין בו ויכוח ואין בו סתירה בין המזרח והמערב — חשבון אריתמטי פשוט, מה הם 50% מ-3.1%, מה פחות ומה יותר. אך כנראה מהפכנותה של חברת הכנסת וילנסקה עלולה להגיע עד כדי מהפכה באריתמטיקה הפשוטה והאלמנטארית ביותר.

שמחה בבה (הציונים הכלליים):
לקומוניסטים יש אריתמטיקה משלהם.

שר העבודה ג. מאירסון:

חברת הכנסת קלמר ואחרים עמדו על הסכנה הגדולה הנשקפת לקופת חולים על ידי העברת ריפוי הנפגעים מקופת חולים למסד. הם רואים בכך הרס הנוהג החשוב של מס מקביל. יש כאן טעות יסודית. רק חלק קטנטן מהמס המקביל מופנה לביטוח תאונות עבודה; חלק הארי מהמס המקביל מופנה לביטוח מחלה ולהשתתפותם של נותני העבודה בקרן להבטחת בריאותם של עובדיהם. אין לי כל ספק שדבר זה הוא לטובת העובדים, כאשר הוא יהיה עתה לפי החוק, דבר כללי. מן ההכרח לקבוע בחוק שהעובד לא יהיה תלוי במעביד, ושהמדינה היא שתדרוש את התשלום מהמעביד ועליה החובה לדאוג לפר על במקרי תאונה. תיקון זה הוא לטובת הפועל, ולא נשקפת ממנו כל סכנה לקופת חולים.

אגע בפרשה זו גם בכונות שיחסו לחוק חברת הכנסת כצלסון, חברת הכנסת בבה ועוד חברי כנסת. הם ייחסו לחוק כונות עמוקות מאד; שבכלל לא בא כל החוק הזה לעולם אלא כדי לשמור על קופת חולים. רבותי, איש לא התנשק בקופת חולים; עוד לא הוכנס חוק על הלאמת קופת חולים. אם כן, למה צריך היה להביא את החוק הזה, אם כל כונתו אינה אלא שמירה על קופת חולים. אמרו: ישנו בחוק סעיף הקובע ששרת העבודה יכולה להסמיך קופות. את מי היא תסמיך? —

זה ישנה התלהבות כזאת, להט כזה לפיקוח נוסף, ישנה אמונה בלתי מעורערת כזאת דוקא בפיקוח. הפיקוח הוא כליכול כאן, כאשר מדובר בחברות ביטוח. אחרי ההצהרה בוודאי עוד תהיה לנו אפשרות לשמוע איש את דברי רעהו גם בשטח הפיקוח, אבקש איפוא את חברת הכנסת בבה שאם היא ישתתף בוויכוח — ידבר על הפיקוח, על ההכרח שבו ועל יעילותו באותה התלהבות.

חברת הכנסת אירוב כהן דרש כאן דבר יפה מאד, אולם איני יודעת בדיוק מדוע בחר דוקא בדבר הזה. הוא אמר שנוסף על ביטוח במקרי תאונות עבודה יש לבטח גם מתאונות דרכים. אני מבינה שענין זה קרוב ללב, אבל מה טעם לכך? אילו יכול היה להמציא איזו דרך של ביטוח למניעת תאונות דרכים — אדרבה; אבל דוקא בשטח זה קיים ביטוח, קודם כל עליידי חוק הנוזקים האזרחיים וכן עליידי חוק המחייב מה שנקרא ביטוח צד שלישי לבעלי מכוניות, כלומר שבמקרי תאונה הנתבע אינו רק בעל המכונית, כי אם הצד השלישי — חברת הביטוח. הלוואי ויוקטן — אם גם לא ייעלם לחלוטין — מספר תאונות הדרכים. אבל כאשר מתרחש אסון כזה, נפתרת בעיני הביטוח עליידי חוקים קיימים אחרים.

נדמה לי שהיה זה חברת הכנסת אירוב כהן שערער על אותו סעיף בחוק, האומר שאשה הרה שאיננה מלאה את הוראות הרופאים עלולה להפסיד את זכויותיה. הוא שאל: מדוע בא סעיף כזה? סעיף זה בא בחוק לא על מנת להרוויח, כי אם כנקודת לחץ נוספת להבטחת הנשים, כדי שתמלאנה אחרי הוראות הרופאים, לטובתן. סכום כסף שיינתן אחרי שיקרה מה שעלול לקרות לאשה או לנולד, אם האשה תנהג בניגוד להוראות הרופאים — לא יעזור הרבה; ולעתים קרובות אין לכך כל קשר עם האסון העלול לקרות. רצינו גם בתוקף החוק הזה לדרוש וללחוץ על האשה שתמלא אחרי הוראות הרופאים, גם עליידי מעין איום שהיא לא תקבל את המגיע לה. רק לטובת האשה נתכוונו, ולא היתה שום כוונה אחרת.

חברת הכנסת דויטש רוצה לדעת מדוע אנו דורשים לכל הפחות תשעה חדשי ביטוח לאמהות? ישנם תשעה חדשי לידה, ואנו חושבים שלא יהיה זה מן הצדק — הואיל וזהו ביטוח הדדי שבו האחד משלם והשני זוכה — שאשה תתחיל להטח את עצמה בחודש החמישי, הששי או השביעי להריונה. מן הצדק שהיא תשלם לכל הפחות תשעה חדשים, תקופת ההריון, ולא פחות מזה.

חברת הכנסת רובין, כרגיל — ולא היתה בכך אכזריות מיוחדת — לא היו לו הרבה דברים טובים לומר על החוק הזה. לא ציפיתי לכך מחברת הכנסת רובין, ועל כן לא התאכזבתי. בכמה דברים כבר העמידו אותו על טעותו, ואני מקווה שהוא יודה שטעה. הענין של 75% חברת הכנסת רובין עשה חשבון די המוריסטי — לפי חוש ההומור שלו — שהמספרים אינם מתאימים. הם מתאימים בדיוק. החוק הזה דאג לכך שגם יום השבת יהיה בגדר הימים שבהם יהיה לאדם מה להתפרנס — אמנם הוא יצטרך לדאוג לשבת בערב שבת. חילקנו איפוא את התשלומים לשבעה ימים. לקחנו את השכר של ששה ימים וחילקנו את הסכום לחשולמים יומיים לשבועה ימים. ואם יטרח חברת הכנסת רובין ויעשה שוב את החשבון — וכמוהו חברת הכנסת אחרים — יוכלו לראות שזה מתאים בדיוק ל-75%. חברת הכנסת רובין ואחרים רואים בזה פגם גדול — ולא בצדק. הם טוענים שכמה מסעיפי החוק הזה יש בהם משום פגיעה בקופות

תקנות שתאפשרנה לאשה העובדת במשק ביתה להיכנס גם היא לתוך המסגרת הזאת, אבל לפי בחירתה. ייבחנו הדבר בחיים במשך תקופה מסויימת, ונראה מה מלמדנו הנסיון. בכל אופן, לא נכון להגיד, שהאשה העובדת במשק ביתה מוצאת מחוק זה ואין לה כל דרך להיכלל בתוך מסגרת המבוטחים.

אני מודה שחסר בחוק דבר חשוב, וזהו העזרה, ההענקה, לאשה היולדת שאינה מבוטחת, לאשה העובדת במשק ביתה. תהיה זו טעות להשוות אותה עם אשה העובדת בשכר או אשה העוסקת בעבודה עצמאית. ביסוד החישובים של הגמלאות ליולדות היה חישוב כזה: אשה עובדת בשכר או עובדת עצמאית, יש לה הכנסה מעבר דתה, ומשום שהיא נעשית אם היא מפסידה משכרה, אמרנו איפוא שהמדינה וכל הגורמים הקשורים במשק המדינה מחויבים להחזיר לאשה זו את המגיע לה כאילו עבדה, ושלא ייגרם לה הפסד על-ידי כך שהיא נעשית אם. אשה העובדת במשק ביתה אין לה הכנסה מיוחדת, ולא נגרם לה הפסד על-ידי כך שהיא איננה עובדת שכר עות מספר לפני הלידה ולאחריה. יש שאחרי הלידה זקוקה אשה באופן מיוחד לעזרה נוספת, אך אין להעמיד ענין זה באותו שטח של אשה העובדת בשכר. ההענקה בזמן הלידה או אחרי הלידה באה לעזור לאשה ולתמוך להתגבר על כל מיני קשיים בתקופה הראשונה. אני מודה בכך שחסרון זה הוא חשוב ורציני, ואני מקווה כי הוועדה תבדוק דבר זה, ואם תימצא דרך לאפשר גם דבר זה, לא יהיה מישוה שישמש יותר ממני לתיקון חיוני זה בחוק. יש סייג אחד, המקובל בארצות שונות, שאני מסכי' מה בהחלט להוציא מן החוק שלנו. אולי ישמש הדבר דוגמה לחבריה הכנסת שוטקס ואבניאל, שרצו שאני נלמד מארצות אחרות. אנו למדנו יותר מדי והכנסנו לחוק סייג שאני מסכימה להוצאתו. כוונתי לסייג האומר שאשה הני' שאת לאדם נכה אינה ראויה לקבל את המגיע לה. נוציא סייג זה. אמנם הוא מקובל בארצות שונות, אולם אנו נלך בדרך זו, בלי סייג זה, והלואי שלא נגיע לכך שנהיה נאלצים להחזירו לחוק.

אשר לפרשה הרצינית למדי — קופות התגמולים. אמנם יש לקבל את ההנחה שביטוח סוציאלי בכל הארצות בא לקבוע סידור אלמנטארי ואיננו רואה בשום פנים ואופן צורך בכך שאזרח במדינה לא יהיה רשאי לדאוג לעצמו מעל לביטוח אלמנטארי זה המובטח לו על-ידי המדינה. יש דרכים שונות לאדם לדאוג לעצמו. אדם בעל אמצעים דואג לעצמו על-ידי כך שהוא חוסך לו פקדונות; הוא דואג לעצמו על-ידי כך שהוא מבטח את עצמו ומשפחתו בחברות ביטוח בסכומים גדולים. אינני יודעת כיצד נעשה הדבר בארצנו, אך אני יודעת, כי בארצות-הברית קיים דבר זה בממדים גדולים מאד. כל אדם בהתאם לר' כולתו, בהתאם למושגיו, דואג לעצמו. הפועל — אין לו דרך אחרת לדאוג לעצמו ולעתידי מאשר באמצעות קופות התגמולים. ואם נרצה ללמוד מארצות אחרות, נראה שגם בהן לא נתבטלו קופות התגמולים עם קבלת חוק הביטוח הסוציאלי, אפילו לא באנגליה.

בנימין אבניאל (תנועת החרות):
זה אחד למאה.

שרה-עבודה ג. מאירסון:

עוד אני מלה אחר גם לגבי הציטאטות שלך, חברי הכנסת אבניאל. אתה תמנה לקבוע בדיוק שזה אחד למאה. אתה יודע שמספרים יש להם טבע משונה —

ברור שהיא תסמך את קופת-חולים של ההסתדרות. אני רוצה לשאול את חבריה הכנסת שוטקס ואת חבריה הכנסת אבניאל: כידוע יש כבר הסמכת קופות-חולים. אולי תגידו, האם רק קופת-חולים של ההסתדרות העובדים הוסמכה על-ידי שר-העבודה; האם כזה הוא הנסיון; האם זוהי עובדה? נכון לא כל גוף הנושא את השם "קופת-חולים" הוסמך בעבר או יוסמך בעתיד. סעיף 19 (ב) אומר: "לא יסמך השר שירות רפואי אלא אם נוכח כי — (1) יש בידו לתת, בהיקף ארצי, אותה שעה ובעתיד את הגמלאות שאפשר לתתן באמצעות שירות רפואי מוסמך על-פי סעיף קטן (א); (2) יש לו סניפים במספר ובמקומות שיש בהם כדי לאפשר מתן שירות רפואי למבוטח במקום מגוריו או סמוך לו". אם כן, מה אתם מציעים? — להסמך שירות רפואי שאין לו סניפים, שאינו יכול לתת את השירות במקום מגוריו של הנפגע או סמוך לו, שאין לו שירות בסניפים ואין לו רופאים? מה צריך להיות הקריטריון של ההסמכת שירות רפואי, אם לא יכולתו לשרת?

בת-שבע כצנלסון (הציונים הכלליים):

ישנן קופות-חולים שיש להן הסכם עם קופת-חולים של ההסתדרות וגם הן יכולות לתת עזרה.

שרה-עבודה ג. מאירסון:

בעבר ובעתיד היה ויהיה קריטריון אחד ויחיד להסמכה, והוא רק יעילות השירות וטובת המבוטח. זה ורק זה יהיה לעיני השר הנוכחי, ואני מקווה שגם לעיני השרים שיבואו. והעובדה שיש איזו קופה שיש לה איזה הסכמים, אינה יכולה להיות גורם מכריע. אני יכולה רק להשתתף בצערם של אלה שניסו להקים שירות רפואי מסוגן ויעיל, ולא הצליחו. אולי היו תנאים אובייקטיביים שגרמו לכך, ואין זה מעניני להיכנס לבדיקת הסיבות. אבל אני, הממונה על כך עתה, וכל מי שיהיה ממונה על כך בעתיד, יהיה מחויב להתחשב בעובדות הקיימות ובשי' רותם הקיימים בארץ אך ורק על-פי יכולתם לשרת את המבוטח ולמלא המוטל עליהם בתוקף החוק. רק דבר זה מוכרח להיות לנגד עינינו. כך היה גם בעבר, ודומני כי מוטב שגם אלה הבאים בדברי ביקורת יאמרו את כל האמת: כל ביקורת אין לה משקל כשאינה מתבססת אך ורק על האמת, ועל כל האמת.

ברצוני להתעכב עתה על סעיפים אחדים הנוגעים לאשה נשואה. טעות היא לחשוב, כפי שסבורים כמה מחבריה הכנסת, שעקרת-הבית מוצאת מגדר תחולת החוק. סעיף 4 (ב) אומר: "אשה נשואה שאינה עובדת אלא במשק ביתה, אינה מבוטחת לפי חוק זה על אף האמור בסעיף-קטן (א)". אולם רשאתי היא, לפי התנאים שייקבעו בתקנות, להיות מבוטחת אם רצונה בכך". אני חותמת בשתי ידי על מה שאמרה כאן חברת-הכנסת כצנלסון בדבר חשיבותה של האם, גם כאשר היא עובדת במשק ביתה ומתמסרת אך ורק למקצוע אחד: לגידול בניה. מקצוע מכובד הוא; כל הכבוד למקצוע הזה ולבעלות' המקצוע הטובות בשטח זה. אנחנו שקלנו אם אפשר להטיל על-פי החוק, כלומר אם אפשר להכריח את עקרת-הבית להיות מבוטחת. היה עלינו לשקול אם אין אנו עלולים, בתנאים של היום, להעמיס על משפחה בתוקף חוק זה תשלום כפול, מפני שעקרת-הבית אין לה מעביד, וקביעה כזאת עלולה להעמיס על הכנסת המשפחה וטל כבר יותר מדי. אין זה מה הדברים שאינם עשויים להשתנות במשך הזמן; אבל, כאמור, החלטנו להתחיל בדרך זו. נתקין

בכלי אופן, אין הדבר דומה בכל מקום ואין כלל גדול אחר המתאים לכל מקום.

ועתה, ביחס למספרים. חברת הכנסת אבניאל ציטט מספרים הכוללים דברים שונים, ואין זה נכון להשוות דבר לשאינו מינו. ברצוני להשוות דברים אלה למה שקיים אצלנו. ניקח את הביטוח לעת זקנה ואת ביטוח אלמנות ויהמות. בבלגיה, למשל, משלם עובד כפיים 3.5% והמי עביד 3.5%.

בנימין אבניאל (תנועת החרות):
והמדינה אינה משתתפת?

שר-העבודה ג. מאירסון:

ביחס לסוגים מסויימים, משלם שם העובד 4.5% והמעביד 6%; ונוסף על כך משתתפת הממשלה בסכום מסויים. בשווייץ משלם העובד 2%, המעביד 2% ונוסף על כך באה השתתפות הממשלה. חברת הכנסת אבניאל נקב במספר כולל באנגליה 7.8% אבל הוא שכח כנראה שאין זה כולל ביטוח בריאות, ונוסף על כך שכח את השתתפות הממשלה.

בנימין אבניאל (תנועת החרות):

אין זה כולל עזרה של בתי-חולים, אבל זה כולל ביטוח בריאות.

שר-העבודה ג. מאירסון:

היו בין חברי הכנסת ששאלו, ונדמה לי שחברת הכנסת הראל היה אחד מהם, מדוע צריך משרד-העבודה להיות ממונה על חוק זה. כאדם קנאי מטבע הדברים למשרד העבודה, עלי לדאוג לכך שסמכות זו תימסר למשרד-העבודה, ואיני יכולה אלא לשאול מדוע לא משרד-העבודה, במה לא נשא משרד העבודה חן בעיני כמה מחברי הכנסת, עד כדי כך שלא מצאו אותו ראוי להיות ממונה על חוק זה? אני שואלת לנחון להיכנס לזיכרון זה: כל משרד הממשלה שווים בעיני, וכל אחד מהם ראוי למלא כל תפקיד שיטל עליו. אך עובדה היא שעם הקמת הממשלה בכנסת הראשונה, הוטל ענין הביטוח העממי על משרד העבודה, ובמשך זמן רב נקרא המשרד "משרד העבודה והביטוח העממי". כאשר שינתה הממשלה את שם המשרד הזה, לשם קיצור, וקראה לו "משרד-העבודה" — הודיעה בריבים ששינוי השם אינו משנה את מולו של המשרד ואת התפקידים המוטלים עליו. בהתאם לכך, נקבע שמשרד העבודה הוא המשרד המטפל גם בביטוח הלאומי.

עזרא איכילוב (הציונים הכלליים):

עם כל חשיבותו, מטפל משרד-העבודה רק בחלק מהציבור, ורצוי שבשטח זה חשוב כביטוח לאומי יטפל משרד המטפל בכל חלקי הציבור.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אין לי טענה נגד חברת הכנסת איכילוב, כיון שלא היה בכנסת הראשונה, אבל יש מחבריו שהיו. אני רק מתפלאת מדוע לא הסתייגו בשעת חלוקת התפקידים בין המשרדים השונים. אני שואלת אתכם: הניתחם למשרד-העבודה לט" רוח ולהכין את החוק, וברוח לב כזה אתם רוצים עכ" שיו לזכות בכך משרד אחר. היכן כאן מדה של Fairness? אותו דבר חל גם על הצעת חברת הכנסת כצנלסון. בענין הוועדה אשר לה יש למסור את הטיפול בענין זה. על-פי תקנון הכנסת נקבע שענין הביטוח העממי שייך לוועדת-העבודה, ואני מצטערת מאד שלא אוכל לתמוך

אמנם אפשר לעשות בהם דברים רבים, אבל אפשר גם לבדוק אותם. מוטב אפוא שלא לזרוק מספרים סתם.

במדינה כמו אנגליה, למשל, נשארו קופות התגמולים גם לאחר חכנית בוורידג', אשר לארצות-הברית נדמה לי כי רק בשנה שעברה היתה שם שביחה גדולה על ענין זה דוקא — על זכותם גם של פועלים לדאוג לעצמם נוסף על הביטוח הניתן להם על-ידי המדינה; ועל-ידי כך לא יהיו הפועלים בשום פנים ואופן בקטגוריה של בעלי הפריבילגיות הגדולות ביותר לגבי הדאגה לעתידם. אין עינינו צריכה להיות צרה בכך שהפועל, גם אחרי שיקבל את אשר הובטח לו בחוק, ידאג לקיומו אחרי שנים רבות של עבודתו ושיירתו למשק. הוא רשאי לדאוג לעצמו גם בדרך של קופות התגמולים.

אבל אין זה נכון שעל-ידי החוק הזה יגדל העומס על התעשיינים או נותני-העבודה. עומס זה לא יגדל מפני שסעיף 56 דואג לכך ומאפשר שהעומס לא יגדל, ואותם הסעיפים הכוללים בחוק ביחס לקופות תגמולים, דואגים לכך שלא יהיה זה ענין של עומס כפול.

נדמה לי שהיה זה חברת הכנסת בבה שדיבר על דבר מזרח אצלנו — הכוונה לקרן פועלי הבנין — ואמר: היכן נשמע דבר כזה? מה היה מצבם של פועלי הבנין? במשך שנים רבות היו פועלי הבנין מופקרים לגמרי, מאחר שאין להם מקום-עבודה קבוע ואינם קשורים עם הקבלן, וכאשר העבודה נגמרת, תמה אחריותו של הקבלן כלפי הפועל. עם סיום הבנין נגמרת עבודתו של הפועל, ועמה נעלם כל סיכוי לדאגה כלשהי לעתידו של פועל הבנין. פועלי הבנין בארצנו עבדו כך עשרות שנים, עם תקופות ארוכות של חוסר עבודה, עם תקופות גשם שבהן לא היה דואג לפועל, לא היה מישהו שידאג לחש" ליום לפועל הבנין ביום מחלה או ביום חג. פועלים אלה לא ידעו יום חג, לא היה להם חופשה שנתית, וכל הענין היה מופקר לחלוטין. היה פועלי הבנין כחוצפתם הגדולה ואמרו, כי גם הם זקוקים למי שידאג להם. מאחר שאין להם נותן-עבודה אחד ואינם קשורים למקום עבודה אחד, הקימו את קרן הביטוח. כך עשו פועלי הבנין, הפועלים החקלאיים והפועלים הזמניים בתעשייה. בצורה זו הוקמו שלוש קרנות לביטוח לשל" שה ציבורים אלה. אולם אם נבחן ממה מורכבת קרן זו ומה טיבם של התשלומים האלה, ניווכח שאותם הסעיפים שעליהם אנו מדברים מהווים רק 6% מהסכומים המשי תלמים לקרן. יתר הסעיפים מיועדים לחשלום עבור ימי חופשה, מחלה, תגמולים וכל יתר הדברים שאינם נוגעים לחוק זה.

חברת הכנסת אבניאל הביא אתמול כמה מספרים וצי" טאטות. ביחס לציטאטות בעניני ניהול ואדמיניסטרציה, הייתי מבקשת אותו לחזור למקורות ולקרוא הכל, ואם קרא הכל — הרי הביא לפנינו רק קטעים. אמנם זכותו של כל אחד הבא לצטט, לצטט רק אותו חלק המתאים לארגומנטאציה שלו; אבל אין זה מתאים לעיני, כפתח" הי אמרתי שיש דרכים שונות ושיטות שונות של אדמי- ניסטרציה, ואנו בחרנו באחת מהן. אבל גם אם חברת הכנסת אבניאל יחזור אל הווגמאות שלו ימצא שיש אר- צות באירופה והסובלות מכך שהנהיגו את הביטוח העממי שלבים שלבים ועכשיו זה מתקשות לאחד את כולם. בצרפת קרנות שונות וסוגים שונים של ביטוח יש להם אדמיניס- טראציות שונות; יש רשויות מוניציפאליות ויש רשות מדרי נית. יש גם קרן וולונטאריה, ואז גם השיטה היא אחרת.

ישיבה ג'ה, י"ז שבט תשי"ב (13 פברואר 1952)

— חוק הביטוח הלאומי (מאירסון, רוקת, גוברין, סרלין, בדר, רוזן) ; חוק בית-המשפט לימאות (סרלין, יוסף) —

בדרישתה של חברת-הכנסת כצנלסון להעביר זאת לוועדה משותפת. אצטרך להגן גם על זכות ועדת-העבודה הרשאית לטפל בענין זה. אני משוכנעת שכל חברי ועדת-העבודה יספלו בחוק זה בשיתוף פעולה מלא ומתוך שיקול יחיד של טובת הענין, יעברו על כל סעיף וסעיף ובוודאי יצליחו להכניס עוד תיקונים ושיפורים לחוק זה עד להבאתו לקריאה שנייה ושלישית בכנסת.

אני מקווה שהחוק יוחזר בהקדם לקריאה האחרונה בכנסת, בצורה שעליה יוחלט בוועדת-העבודה, כדי שנוכל לאשר את החוק וננכה כולנו לדון במהרה בשלבים הנוספים של הביטוח הלאומי בארצנו.

ישראל רוקת (הציונים הכלליים) :

חוק זה נמצא למעשה על הגבול שבין שטחי עבודה רגילים לבין שטח הבריאות. יש לתת את ההודמנות לחברי ועדה המטפלים במשך כל השנה בשטחים הקרובים כל כך לבריאות להיות שותפים בדיון בחוק זה. אני מתאר לי שהחוק יידון בלאו הכי בוועדת-משנה מצומצמת של ועדת-העבודה ואני מניח שוועדת-משנה זו תוכל להיות משותפת גם לוועדת השירותים הציבוריים. אני משוכנע כי עליידי כך תהיה העבודה מושלמת יותר.

שר-העבודה ג. מאירסון :

עם כל רצוני להיענות לדרישת חברת-הכנסת רוקת, לא אוכל לעשות זאת משום שלפי דעתי, מאחר שנקבעה ועדה אשר מתפקידה לדון בענין זה אין להקים ועדה משותפת.

ישנה, כל ועדה רשאית, ובמקרים ידועים אפילו מחויבת על פי הענין, להיוועץ עם ועדות אחרות הנוגעות בדבר. כאשר הגיע ועדת-העבודה תוך כדי דיון לסעיפים אשר לגביהם קיימות שאלות בריאות, אין לי כל ספק שהוועדה תרצה לשמוע את דעת שר-הבריאות ואולי גם את דעת הוועדה המטפלת בשטח הבריאות, כלומר ועדת השירותים הציבוריים. אולם זה רחוק עדיין ממה שהציעה חברת-הכנסת כצנלסון.

אני מציעה להעביר חוק זה לוועדת-העבודה, בהנחה שכאשר הוועדה תמצא לנכון תיוועץ עם הגורמים הנוגעים בדבר.

עקיבא גוברין (יו"ר ועדת-העבודה) :

לדעתי, אין הצעתו של חברת-הכנסת רוקת יכולה לעמוד להצבעה, גם אם חסכים לכך שרת-העבודה, או אני,

ג. חוק בית-המשפט לימאות. תשי"ב — 1952 *

(קריאה ראשונה)

סמכויות בית-משפט זה היו נתונות, ונתונות עד היום, לבית-הדין העליון היושב בירושלים. נמצאנו למדים מתוך הנסיון, שדבר ישיבת בית-המשפט בירושלים גורם קשיים והשחיתות של הדיונים, המתעוררים בדרך כלל בנמלי הארץ. חוק זה בא להעניק את הסמכויות של בית-הדין לאדמיניסטרציות לבית-המשפט המחוזי בחיפה, מכיון שרוב הענינים האלה מתעוררים בעיר זו. לבית-משפט לימאות תהיה הרשות, לפי החוק שאנו מציעים, לשבת גם בעיר אחרת בעת הצורך. במקרה שיהיה צורך לקיים בירור בתל-אביב — ודאי יהיה צורך כזה מזמן לזמן — יוכל בית-המשפט לשבת בתל-אביב ולא בחיפה, בית-המשפט

היו"ר י. סרלין :

אנחנו עוברים לסעיף ז' של סדר-היום : חוק בית-המשפט לימאות, תשי"ב — 1952.

שר-המשפטים ד. יוסף :

אדוני הישכר-ראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד להביא לבית את חוק בית-משפט לימאות, תשי"ב — 1952. לפי החוק הקיים ישנם ענינים משפטיים מסויימים שרגילים בהם בבתי-משפט מיוחדים, שהיו ידועים עד עכשיו כבתי-משפט לאדמיניסטרציות. הם דנו בשאלות כגון בעלות אניות, משכנתאות על אניות, רישום אניות וכו',

אני חושב שהחידוש שהוכנס בחוק זה לגבי הגשת ערעור לבית־הדין העליון בירושלים, מבטל למעשה את היתרון שבהעברת הדיון לבית־הדין בחיפה, וזכות הערעור פותחת אפשרות ל"סחבת", דבר המנוגד לצדק מס' רתו של החוק, שגרמה להעברת הדיון לחיפה. בחוק הקודם לא היתה זכות ערעור. בית־הדין לאדמיראליות יושב בלא בית־דין לערעורים. הוא דן והחליט. אינני רואה כל סיבה להפלות בענין זה את בית־הדין המחוזי בחיפה, אם חושבים שהוא ראוי לשיפוט בענין זה. נדמה לי שלא כדאי להכניס את כל התיוקן הזה, אם מאפשרים הגשת ערעור; מוטב שבית־הדין העליון בירושלים יוסיף לדון בענינים אלו כאינסטאנציה יחידה מאשר להקים שתי אינסטאנציות.

גם לגבי משרד־הרישום נדמה לי, שמטעמים טכניים אין זה רצוי, שיהיו לבית־הדין לימאות שלושה משרדי־רישום ושלושה רשמים. אני מבין שאפשר להגיש את התביעות בשלושה מקומות, אבל אם יהיו גם שלושה רשמים — ולרשמים של בית־הדין תפקידים חשובים — הרי זה יכניס דיזאורגאניזציה.

אשר לחוק גופו — יש לברך עליו, וצריך להעבירו לוועדת החוקה. חוק ומשפט, שמתפקידה להכניס בו תיקונים בהתאם להצעות שהצעת: שלא תהיה כלל זכות ערעור; ואם חושבים כי יש צורך בזכות ערעור על החלטת שופט אחד, מוטב שבית־הדין בחיפה בהרכב של שלושה יושב כבית־דין לערעורים, כדי שאפשר יהיה להכריע במקום, ושלא יהיו שלושה משרדי־רישום, אלא רשם אחד, אגב מתן אפשרות טכנית להגשת תביעות משפטיות במקומות אחרים.

פנחס רוזן (המפלגה הפרוגרסיבית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, שלא כקודמי, חברי הכנסת חת, אני סבור שאחד היתרונות של החוק המוצע הוא בזה, שהוא יוצר שתי אינסטאנציות למשפטים כאלה, שהם לפי טיבם, על פי רוב, משפטים חשובים מאד. אם בתקופת המאונאס היה בית־המשפט לאדמיראליות בית־המשפט העליון, הרי זה בא, לדעתי, דווקא מפאת החשיבות הגדולה של המשפטים האלה, אשר לעתים קרובות גם ערך התביעה שלהם הוא גדול מאד. אני חושב, שאם משפטים כאלה יתבררו באינסטאנציה ראשונה בבית־המשפט המחוזי בחיפה, מוטב שתהיה גם זכות ערעור.

לעומת זאת אני תמיד־דעים עם חברי־הכנסת חת, שיש לחייב את ההצעה, שבאינסטאנציה ראשונה יושב דן־יחיד, גם מטעם זה, שמשפטים אלה דווקא מחייבים קרר בות החלטות מוקדמות ומהירות מאד. אחד הטעמים שהניעו את משרד־המשפטים להציע את החוק הזה, שכבר הוצע בכנסת הראשונה, היתה העובדה, שהמשפטים האלה לפי טיבם הם לפעמים דחופים מאד, ומחייבים החלטות מהירות ופסקי־דין מהירים, ובעיקר גם החלטות־ביניים מהירות.

החלטות אלו יצאו ביתר יעילות מידי הדן היחיד. אולם, עליתי על הבמה בעיקר כדי להשתמש בהזדמנות זו ולהזכיר לשר־המשפטים, שבזמנו מונתה עליי־די שרת־החבורה המנות, דוד רמז ז"ל, בהתייעצות עם משרד־המשפטים, ועדה שתעבד חוק ימאות חדש. הייתי מבקש משרד־המשפטים לעשות את כל האפשר כדי להחיש את הדיון בהכנת החוק החשוב הזה.

יהיה מורכב משופט דיין אחד. כזה המצב גם היום. על פסקי־דין של בית־משפט זה אפשר יהיה להגיש ערעור לבית־המשפט העליון. אנו סבורים שהשינוי הזה יקל על הדיונים ועל המתדיינים ויחיש את תהליך המשפטים האלה.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. סרלין:

אנו פותחים בדיון על החוק הזה.

זרח ורהפטיג (הפועל המזרחי):

אני סבור כי נכון הוא הרעיון שאפשר להעביר ענינים מסויימים לבית־משפט במקום מסויים, ולא תמיד ולא בכל ענין צריך לשמור על עקרון הסטטוריאלי ליות של בחיפה־משפט, המטפלים רק בענינים הנמצאים בטריטוריה שלהם. בעיקר כשמדובר בעניני ימאות, אי אפשר לקשור את הענינים למקום מסויים. ואילו בהצעת חוק להצהרות מוות, המונחת על שולחן הכנסת לקריאה שניה, העברנו את הסמכות האכסכוליסבית לבית־המשפט בירושלים. אני מסכים לעקרון הזה.

הערת נוגעת להרכב בית־הדין, אני מתנגד לכך שבית־הדין יהא מורכב משופט אחד. בתקופת מדינת־ישׂ ראל עברנו לשיטת בית־דין של שלושה בהתאם למסורת המשפט שלנו. בכמה ענינים כבר עברנו לשיטה של בית־דין של שלושה, ואני סבור שגם בענין זה עלינו לעשות כן. עניני הימאות לפי טיבם אינם ענינים קטנים, על פי רוב הם נוגעים לסכומים גדולים ולסכסוכים גדולים. לכן דוקא בענין זה אין להשאיר את ההכרעה בידי שופט אחד, ומוטב שיהיו שלושה שופטים.

עוד הערה בקשר עם הסעיף הדן על כך שהשופט יכול להזמין יועצים. דבר זה אינו מובן לי כל צרכו. אני מבין שבית־דין מוזמין מומחים, שומע את דעתם, ועל סמך זאת הוא מוציא פסקי־דין לפי שיקול דעתו. אבל מה פירוש הדבר שבית־דין מוזמין יועצים? כנראה קשור דבר זה בעובדה שבית־הדין מורכב משופט יחיד, מתוך שיקול שבענינים יותר חשובים תהא אפשרות להרחיבו. אבל עליי־די כך נעשה ההרכב מקרי ותלוי רק בשיקול דעתו של השופט היחיד. קביעה זו נוטלת מבית־הדין אוטו־המשקל שאנו מעוניינים בו, כי בית־דין של שלושה יש לו תמיד משקל יותר גדול משיש לבית־דין של אחד. לכן אני מציע שבית־הדין יהיה מורכב תמיד משלושה שופטים. כמובן אני מציע לבטל את האפשרות של הזמנת יועצים. אם יהיה בית־דין של שלושה, והוא יודקק לדעת מומחים, יומין מומחים ולא יועצים.

נחום חת (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, לא פאטריוטיות לחיפה — כי ביצוע חוק זה יכביר על בית־הדין בחיפה — אלא טובת הענין דורשת, שעניני בית־הדין לימאות יעברו לבית־הדין המ' חזוי בחיפה, כפי שהוסבר בדברי ההסבר לחוק זה.

שמעתי את הערותיו של חברי־הכנסת ורהפטיג; הן אולי צודקות באופן כללי, אך מנגודות לנוהג המקובל בבית־הדין לימאות. הדברים המובאים לפני בית־הדין לימאות, מטבע הדברים שצריך לסטל בהם טיטול מהיר וצריך להתייעץ, בקשר אתם, עם מומחים. כך היה גם הנוהג בבית־דין לימאות אחרים ובבית־הדין העליון בירושלים, שישב כבית־דין לאדמיראליות.

ימים שעליהם או רשאים להתבסס — ספק גדול אם הם מהאימים לדרישות של הנמלים שלנו, יחסיהם העבודה שלנו וסדרי החיים והמסחר הקיימים אצלנו, בעיקר במל חיפה.

אם כן, בהעדר חוק זה, ונגיד באופן גלוי גם בהעדר שופטים ועורכי־דין מומחים בעלי ניסיון במשפטים מסוג זה, אינני חושב שקל יהיה למצוא בין השופטים שלנו שופט אחד שיהיה מלומד ובעל ניסיון ותהיה לו הסמכות והאוטוריטה בעיני עורכי־דין ובית־המשפט העליון וב־עניי ציבור הסוחרים, ברוצני לציין כי מספר המשפטים שהגיעו לבית־משפט זה הוא קטן מאד בהשוואה למספר המשפטים שמגיעים וצריכים להגיע לבית־משפט בת־נאם רגילים.

עלינו לדעת שאין המדובר כאן בצדדים ישראליים, כי אם על־פירוב בצדדים זרים, אשר יש להם חוקים ות־קנות משלהם בענינים אלה. שופט כזה צריך אפוא לה־יות בעל אוטוריטה גדולה מאד, ולא קל יהיה למצוא אדם כזה. בתנאים אלה נראה לי יותר שבית־המשפט יהיה מור־כב משלושה שופטים, שאולי לא יהיו מנוסים ביותר, אבל בצוותא יוכלו לברר את הענין לכל צדדיו ויוכלו להת־עמק בו הרבה יותר משופט אחד, או סבורים שבתקופה הקרובה יהיה בית־משפט מסוג זה יעיל יותר ויעלה את הפרסטיז'ה של בית־המשפט שלנו בעמים יותר מבית־משפט של שופט יחיד.

אני תומך בכך שתהיה אינסטאנציה שלפניה אפשר לערער על פסקי־דין של בית־המשפט הזה, אין להסכים בשום אופן שלא תהיה אפשרות לערער על פסקי־דין של בית־משפט בעל סמכות גדולה לשפוט לפעמים בענינים חיוניים מאד ומסוככים ביותר, הן מבחינת העובדות והן מבחינת החוק; ומה גם אם יהיה זה בית־משפט של שופט יחיד.

אנשים המצויים אצל הענינים יודעים איזו מלחמה קשה התנהלה על כך שתהיה אינסטאנציה של ערעור על פסקי־הדין של בתי־הדין הרבניים. ובשעתה, כאשר הממש־לה עמדה על כך בכל חוקה, והציבור הדתי בארץ לא רצה להסכים לכך כיוון שיש לו השקפה מסורתית שאין ערעור על פסקי־דין רבניים, תמך הציבור המתקדם בארץ וכן הציבור המשפטי, בורישתה של הממשלה להקים בית־דין רבני לערעורים. זה היה הישג גדול שאין לנו לסטות ממנו. ולדעתי צריך דבר זה להיות אחד היסודות של השיפוט הנכון — שתהיה אפשרות ערעור בענינים כאלה.

שר־המשפטים ד. יוסף:

כנסת נכבדה, בנוגע לשאלה הראשונה — אם דן יחיד או שלושה שופטים — אינני יכול לקבל את גיש־הז: של חבר־הכנסת ורהפטיג, עם כל הכבוד שיש לי לר־צונו לנהוג בדרך המסורתית, הוא יודע יפה שכבר קבענו במציאות חיינו, שאין אפשרות לשמור על נוהג זה, ויוד־ש בים עשרות שופט־ישלום כדן יחיד הרשאי לשלוח אדם למאסר עד שנה, וגם שופטים מחוזיים במקרים מסויימים. ולכן אני חושב שמיותר כיום לבוא ולטעון בשם הרצון לשמור על מסורת זו.

אשר לטענותיו של חבר־הכנסת קליבנוב, ברוצני להסביר למה אני מציעים שיהיה דן יחיד. הוא עצמו ציין, שאין בית־משפט זה צריך לטפל בענינים רגילים שבחוק הרגיל, אלא בענינים של חוק מיוחד, חוק מסוכך, שב־דרך־כלל לא התמחו בו, ואין לצפות מכל אחד מהשופ־

המצב החוקי אצלנו הוא, שאין לנו היום חוק ימאות. קיימים אמנם כמה חוקים מתקופת המנדט, כגון פקודת הובלת סחורות בים ופקודת הנמל על תקנותיה המרובות, ואנו יכולים להסתדר אִךְ שהוא. אבל למעשה חסר לנו חוק ימאות, כי במדינת־ישראל לא חל חוק־הימאות האנגלי.

בחוק־הימאות האנגלי, כמו בהצעת החוק שהכנינה הוועדה, שבראשה עמד העורך־דין סלומון מחיפה, נמצא בין היתר פרק בן הרבה סעיפים המסדיר את יחסי הע־בודה של הימאים. אני מחשיב מאד את הנסיון לעבד חוק עובדי המדינה. אנו מצפים לו. אבל הנסיון של הש־בוות האחרונים כבר הראה שענין הימאים הוא ענין מיוחד במינו. אינני צריך עכשיו להזכיר את סכסוכי הע־בודה שקרו בזמן האחרון בחיפה. ענינים כאלה אי־אפשר להכניס אותם למסגרת של חוק עובדי מדינה רגיל. מהו דינו של ימאי העובד את האניה בחוק־לארץ, במל זר וכו', מה דין התביעות ממשפחות ימאים שניספו באסון שאירע לאניה? כל הענינים האלה, למשל, באו על סידור רם בחוק־הימאים האנגלי. אולם, אנו תלויים היום לגמרי באויר במובן זה. אני אומר בדברים אלה רק כדי להזכיר לשר־המשפטים, שאולי יעשה מאמץ כדי להחיש את הכנת החוק הזה.

יעקב קליבנוב (הציונים הכלליים):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, כאשר משתתפים בחיובך על ענין מסויים ארבעה או חמישה עורכי־דין, ודאי שאין לצפות לדעה אחידה על הענין עצמו. אני רואה שהערתי זו מתקבלת באהרה גדולה מאד; כנראה יש ציבור כזה הסבור שעורכי־דין דעותיהם מחולקות תמיד, כי קליינט אחד בא לעורכי־דין אחד וקליינט שני בא לעורך־דין שני, ומשום כך עצם המקצוע והפרנסה דורשים ח־לוקיידעות בין עורכי־הדין. צר לי לאכזב את כל חברי־הכנסת החושבים כי באמת כזה הוא המצב. עורכי־דין מחולקים בדעותיהם בכל המקרים או במרבית המקרים, מפני שכל חוק, כל שיטה וכל קביעה חוקית אפשר לפרש ולנסח בצורות שונות, וכל עורך־דין יש לו הגיון משלו ונסיון שקנה לו בעבודתו המשפטית, והללו אינם דומים. הנואמים שקרמו לי ניתחו נכונה את כל השאלות העשויות לעמוד לזיכרון בקשר עם החוק הזה, וברוצני להביע גם את דעתי אני. אני סבור שעצם הבאת חוק כזה היא בלי ספק תופעה חיובית, והקרקע בשלה לכך זה מכבר, טוב שדבר זה לא נדחה לאורך־ימים והחוק יובא לפנינו ויש לקוות שהוא יתקבל במהירות.

נכון לקבוע את חיפה כמקום מושבו הקבוע של בית־המשפט לימאות, וכן גם למסור את השיפוט המרוכז ליד־בית־משפט מחוזי. אבל יש לי ספק גדול מאד — ובזה אני חולק על דעתו של חבר־הכנסת הנכבד מר רוזן וגם על דעתו של שר־המשפטים הנוכחי, המציע את החוק הזה — אם נכון הוא למסור את בירור המשפטים האלה לדן יחיד.

איני יוצא דוקא מנקודת ההשקפה המסורתית של חבר הכנסת ורהפטיג. אינני סבור שזהו חוק בל יעבור גם בדין העברי, שאסור ל־יית מסמנו גם אם הדבר הכרחי. אבל דוקא במקרה זה של בית־משפט לימאות נראה לי שעדיין לא הגיע הזמן לכך.

שמענו רק עכשיו מפי חבר־הכנסת רוזן שמצבנו בש־טח התחיקה בעניני הימאות הוא בכל רע. אפשר להגיד כי אין לנו חוק ואין לנו על מה להתבסס, והחוקים הק־

טרה של החלטה מהירה, שלא חסרע לאניות להפליג במקרים מסויימים.

כמרכין אינה נראית לי הערתו בנוגע לשלושה רש"מים. אין זה בא אלא להקל על הציבור. אין טעם להכ"ריח תובע בתל-אביב לנסוע לחיפה להגיש את תביעתו, אם הענין נוגע לו בתל-אביב, הוא יוכל להגיש את תביעתו בבית המשפט בתל-אביב, שידאג להעביר את הנד"רות מיד לבית-המשפט לימאות בחיפה. וגם אין צורך למנות רשם מיוחד בבית-המשפט בתל-אביב או בירוש"לים, כי הרשם הרגיל יוכל לשמש גם רשם לעניני בית-המשפט לימאות.

עוד משפט אחד לגבי דברי חברי-הכנסת רוזן, ירשה"נא לי להעיר: הסיבה שבימי המאנדאט קבעו את בירור הדין לפני שופט יחיד בירושלים, משום שהיו חרדים לגורלן של אניות בריטיות, פתרו שהענינים האלה יגעו בעיקר באניות בריטיות, ולכן, בדרך כלל, ישב כשופט יחיד זקן-השופטים שהיה בריטי, וזאת היתה הסיבה האמיתית שעשו זאת. לנו לא נחוץ כמובן דבר כזה. להיפך.

אשר לחוק הימאות, הרי יכול אני לומר לתבר-הכנסת רוזן, שבהיותי שרה-התחבורה השקענו עמל בהכנת החוק הזה. זהו חוק מסובך מאד וארוך מאד, וכאשר יצאתי מתפקידי שם, היה החוק כמעט מוכן, ואני מצטער באמת שלא התפנית להחיש את גמר ההכנות, ואעשה זאת. אני מקווה שנוכל להגיש לכנסת את חוק הימאות — לא אגיד בקרוב, כי גם בדיקת הצעת החוק תימשך בוח"דאי חדשים אחדים — אבל אני מקווה, שתוך חודשים אחדים נוכל להגיש לכנסת חוק-ימאות שלם, אשר יהיה ראוי לתפקיד שחוק כזה צריך למלא בחיינו הכלכליים.

היו"ר י. סרלין:
נצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את חוק בית-המשפט לימאות, תשי"ב — 1952 לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י. סרלין:

אני רואה שאין התנגדות להעביר את החוק הזה — חוק בית-המשפט לימאות — לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני קובע שהחוק הזה הועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ד. התכנית הכלכלית החדשה

הודעת ראש-הממשלה

להיפך. כל אלה הולכים ומתרחשים לעינינו, לפחות לעיני כל מי שיש לו עיניים לראות, זה כארבע שנים, ואינני יודע שום מקום אחר בעולם ושוב זמן אחר בהיסטוריה, שבהם נתקפלו חידושים ומהפכות וישועות והפתחות כה מרובים, בשטח ובזמן כה מצומצם, כאשר קרה הדבר בש"טח המיצער של מדינת ישראל ובזמן הקצר של קיומה.

גידול עצום ומהיר של האוכלוסין בתהליך המופלא של קיבוץ-גלויות, נוסף על הריבוי הטבעי; חיווך ותג"בורת כושר הבטחון של המדינה בכוח אדם, בשכלול

טים שלנו שיתמחה בחוק זה. הכוונה והתקווה הן, שאם בית-המשפט יהיה מורכב משופט אחד, יתמחה אחד מן השופטים שלנו או שנים מהם, ואחר-כך יוכל לשבת ול"דון אחד מהם מתוך ידיעת החוק, אולם למעשה יש להניח שברוב המקרים, אם לא בכל המקרים, ישבו שלושה דיי"נים, אלא ששנים מהם לא יהיה להם סטאטוס של שופט, אלא מה שהחוק קורא: "יועצים" (אסיסורס בלע"ז). אלה יהיו אנשים שיש להם מומחיות רבה בכל השאלות הטכ"ניות הנוגעות לענינים שיעמדו לבירור, והם יוכלו לתת לשופט חוות-דעת כמומחים שמזמנים אותם להעיד, הם ישבו יחד עם השופט כאשר הוא דן ומשתדל לסכם את העדויות, אלא לא תהיה להם רשות להשתתף בעצם ההח"לטה. אולם השופט יוכל לנצל את ידיעותיהם הרבות כדי לפסוק פסקדין נכון.

אם נקבע שלושה שופטים, קשה יהיה — כפי שח"ברה-הכנסת קליבנוב אמר בעצמו — למצוא שופט אחד מומחה, ואין איפוא מקווה הוא, שנמצא שלושה שופטים מומחים? אם יהיה שופט דין אחד, הרי יוכל לצרף אליו תמיד שני יועצים ולמעשה ישבו שלושה אנשים, אבל לא כל השלושה יחליטו בענין, אלא אחד, שיתמחה בחוק, ושנים שיהיו מומחים לגופם של הענינים. זה עלול לה"ביא לדין צדק יותר מובטח מאשר נטיל על שלושה שופ"טים סתם לשבת ולדון בענינים כאלה.

לכן עם כל הכבוד למתווכחים, אני סבור שצדקנו כא"שר הצענו שבית-המשפט יהיה מורכב משופט יחיד אשר ייעזר על-ידי שני יועצים מומחים.

אשר לדברי חברי-הכנסת חת על הערעור, אין זה נכון, בכלי-אופן לא לגמרי נכון, כי כאן יש חידוש, הואיל ואף-על-פי שבימי המאנדאט לא היה ערעור שבזכות, היתה אפשרות למתדיין לפנות למועצת המלך ולבקש רשות לערעור, והוא יכול היה ברשות לערער לפני מועצת המ"לך, וזו היתה פרוצדורה הרבה יותר ארוכה מאשר ערעור ישיר כפי שאנו מציעים. ואין זה נכון, שנתינת זכות הערעור מבטלת כביכול את הערך של השינוי, כי הגשת הערעור אינה מעכבת באופן אוטומטי את הוצאת פסק הדין לפועל; גם כאשר תהיה זכות ערעור נוכל להגיע להחלטה מהירה, ואפילו להוצאה לפועל מהירה, כי אין מעכבים את ההוצאה לפועל על-ידי הגשת הערעור, אלא שיש זכות לבית-הדין לערעורים במקרה שימצא לנכון לעכב את ההוצאה לפועל, נגד בטחונות מסויימים בער"בות. אולם עצם הגשת הערעור עצמה אינה מעכבת את ההוצאה לפועל של פסקי-הדין, ולכן נשיג כאן את המ"

היו"ר י. סרלין:

אנו עוברים לסעיף הבא: הודעת הממשלה על ענ"יני משק וכספים. רשות-הדיבור לראש-הממשלה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אודני היו"ר, כנסת נבכדה!

אומר מיד: אין אני מתכוון הפעם לבשר ישועות ונחמות קלות ומהירות, אף לא להפתיע אתכם בחידושים וגילויים שלא ידעתם. גם אינני בא להציע תיקונים מהפכ"ניים, לא באשר לא יתכנו ישועות ומהפכות וחידושים —

הגופני, — הפך לגורם מרכזי במיוזג הגלויות, בהנחלת הלשון לדור הצעיל ובהבראת הנוער, ובהקניית ערכי הח' לוציות, אהבת המולדת, רוח הגבורה וחברות אנושית לרבות עולים מכל קצווי הגולה.

בשבעים השנים של התישבותנו שקדמו למדינה הקימונו פחות מ-300 ישובים והגענו לעיבוד של חצי מיליון דונם קרקע. בפחות מארבע שנים שלאחר ייסוד המדינה הכפלנו מספר הישובים החקלאיים, ואנו מעב" דים כבר 3,900,000 דונם קרקע, מהם חצי מיליון דונם מעובד עלידי תושבינו הערביים. מפעל חקלאי אדיר זה, אולי המפעל הקונסטרוקטיבי הגדול ביותר של העם היהודי בדורנו, בוצע עלידי יהודי תימן, מרוקו, בבל, טורקיה, טוניס, מצרים, מזרח אירופה, יחד עם חלוצים מא" גליה, אמריקה, ארגנטינה, דרום-אפריקה וארצות מערב אירופה.

בכל ימי שלטון המנדאט, למעלה מ-30 שנה, ניטעו בארץ עלידי הקרן הקימת לישראל וממשלת המנדאט ופרטים 12 מיליון עצים של שטח של בערך 60 אלף דונם. בפחות מ-4 שנים של המדינה ניטעו עלידי הקרן הקימת לישראל, הצבא, הממשלה ופרטים 25 מיליון עצים על שטח בערך של 125 אלף דונם.

בזמן הקמת המדינה היו בארץ כ-700 טרקטורים, מאז נוספו כ-4 אלפים. 200 עשרים אלף דונם נוספים הובאו תחת השקאה, זאת אומרת בפחות מ-4 שנים הוכפל שטח ההשקאה בארץ. שטח הירקות והמססוא עלה מ-104 אלף דונם עד קרוב ל-340 אלף דונם.

הוקמו 75 אלף יחידות שיכון קבועות לעולים יעוד 57 אלף יחידות ארציות, בסך-הכל 132 אלף יחידות דיוור שעלו 72 מיליון ל"י.

נסללו 550 ק"מ כבישים חדשים בגליל, בעמק החוף, בדרך לירושלים, בגב, והכבישים הישנים באורך של למעלה מ-500 ק"מ הורחבו ושופצו. וישראל היא אחת הארצות המעטות המצטיינות בטיב כבישיה ודרכיה.

נמל חיפה קלט בשנת 1951 1,320,000 טונות יבוא במקום 236,000 טונות בשנת 1948, יותר מפי חמישה. שדה התעופה בלוד נפתח למרכז בינלאומי של התעופה. בשנת 1949 נחתו בשדה זה 1,700 מטוסים. מספרם הוכ" פל בשנת 1951 והגיע ל-3300. מספר הנוסעים במטוסים הישראליים עלה מ-2,500 בשנת 1949 עד 31,000 בשנת 1951. הצי המסחרי הישראלי שמנה בשנת 1948 4 אניות עם נפח של 6,000 טון ו-100 עובדים הגיע בסוף 1951 ל-34 אניות עם נפח של 120,000 טון ו-1,200 עובדים.

גדלה והתפתחה בקצב מהיר התחרושת והמלאכה. מס' פר המפרנסים בתחרושת ובמלאכה היה בסוף 1949 — 80,000, בסוף 1951 — 119,000. הוקמו והולכים ומוקמים תעשיות יסוד המחזקות בטחונה של המדינה ומציעדות אותה לק" ראת עצמאות כלכלית. הוקמו ומוקמים בתחרושת למד כוניות, לצמיגים, לצינורות, לזבלים, לרפואות, לסלאס" טיקה, לחמרים נפץ, למתכת, לעץ, לארג, לתרכיזים, לשו" קולד, לזכוכית, לכלי בית ועוד.

ייסוד המדינה הובאו לארץ מכוונות לתעשייה בשו"י של 26 מיליון ורבע ל"י. חלק גדול של בתחרושת שלנו אינם נופלים בציום מבתי-החרושת המתוקנים בארצות-הב" רית. כ-28 החדשים הראשונים להקמת המדינה הוקמו 2250 מפעלי חרושת שהעסיקו 15,400 פועלים (מתכת, עץ, טקסטיל, מזון, הלבשה). מהם 26 העסיקו יותר מ-50 פועלים כל אחד, 5 — יותר ממאה פועלים כל אחד.

האימוץ והארגון, בריבוי הזיון והציוד, בהפעמת הרוח החלוצית, בהעלאת ערכי הרוח והגבורה בצבא; קצב הפיתוח הכלתי רגיל; הרחבה רבתי של שטח החקלאות בהשקאה ובלא השקאה; הקמת ישובים חדשים וביצור הישנים; גיוון ענפי משק וריבוי הנטיעות בכל פינות המ" דינה; הגדלת האינוונטר החי והדומם; גילוי מקורות מים חדשים במרחבי הנגב והפרכת השממה; מפעל כביר וקדחתני של בנין וסלילה בכל רחבי הארץ; שיכון רב" בות עולים ותיקים; שכלול התחרושת; העשרת המדינה בכלי-רכב, מטוסים וספינות; הרחבה מתמדת של החרושת והמלאכה; יבוא רב-ממדים של ציוד תעשייתי משוכלל וחדש; גילוי אוצרות-טבע חדשים וניצולם; הגדלה מהירה של ייצור כוח חשמלי; יבוא שופע של מכוונות ומכשירים לכל ענפי המשק; שיפור שירותי החינוך והבריאות; הנ" חלת הלשון להמוני עולים וכמוכ"ן הכשרתם להתישבות, לעבודה, למלאכה ולחיים ממלכתיים עצמאיים; הגדלה בלתי פוסקת של ההכנסה הלאומית; ריבוי מתמיד של מספר המפרנסים בכל ענפי החקלאות, החרושת, הבנין, התחרושת והשירותים; עליית הפקדונות בבנקים ובקר" פות האשראי; משיכת הון מחו"ל ממקורות יהודיים ובינ" לאומיים; הפעלת העם היהודי בתפוצות ושיתופם בבנין המדינה ובקליטת העליה בממדים ובדרכים אשר לא הסכנו עצמם עד כה; פעילות ויצירה גיושה ומבורכת בשטח הספ" רות, האמנות והמדע, והופעה בלתי רגילה של ספרים וכתבי-עת ההולמת עם גדול מאתנו פי כמה במספרו.

רק שלוש שנים ותשעה חדשים — פחות יום אחד — עברו מאז קמה המדינה. מנינו אז 650 אלף נפש. כאשר התייצבה הממשלה הנבחרת הראשונה לפני הכנסת בתח"י לת מרס 1949, הציגה את הכפלת הישוב במשך 4 שנים כמשימה המרכזית של המדינה והעם. והיו רבים שלא הא" מינו באפשרות הדבר. הדבר הזה נעשה במשך שלוש שנים. מאז ייסוד המדינה עד סוף דצמבר 1951 העלינו 684,275 עולים יהודים, והריבוי הטבעי אף הוא היה כ-100 אלף (97,208). זאת אומרת שבמשך שלוש שנים ושבעה חדשים גדל הישוב פי 120%.

מאז תום הקרבות במלחמת השחרור עלה ונתחזק צבא ההגנה לישראל באברגונו, באימונו, בזיונו וציודו, והג" דול והחיוזק חל גם על חילות היבשה וגם על חיל האוויר והים.

החידוש הנועז שנראה לרבים דמיוני ואוטופיסטי, לעשות הצבא לבית-היוצר של נוער חלוצי לוחם, קם ויהי. אלפי נערים ונערות, בני הארץ והעולים, קיבלו בצבא הכשרה חקלאית. חיל נח"ל הוכיח יכולתו החינוכית וערכו החלוצי, ונעשה לכוח הראשי בהפרכת השממה וביישובי-הספר המסוכנים.

כבר הוקמו עלידי נח"ל, שנוסד לפי חוק שירות" הבטחון רק לפני שנתיים, 15 ישובים, לרוב ישובי-ספר בדרום המערבי ובצפון המזרחי. ישובים אלה מהווים שלשלת בטחון של פלדה אנושית בגבולות התורפה. הולכים ומוקמים ישובים ראשונים של נח"ל בערבה ובק" צות הנגב, בקרבת אילת ועל חוף ים-המלח.

בעקבות נח"ל הולך גדינ"ע, — גרודי הנוער המת" חנכים עלידי הצבא. חוות גדינ"ע בבאר-אורה, במרהק 20 ק"מ צפונה מאילת, היא אחת האגדות המופלאות ביותר שהנתגשו בחיים.

צבא ההגנה לישראל בפעולתו החינוכית והארגונית, במסודות ההכשרה החקלאית של נח"ל וגדינ"ע ובאימונו

עמוקות ביותר בגורל עם ואדם. לא מהפכה של משטר ושלטון הנוגעת למעשה למעטים, אלא למהפכה עמוקה במהותו ובטבעו של האדם היהודי העולה ארצה.

אבקה אדם יהודי שחי בנכר, בחלות, בנדודים, בשע"בוד, כשהוא חלוי על בלימה וחייו חלויים לו מנגד — מתגבש בהתכנסו במולדתו לחסיבה ממלכתית עצמאית, מעורה ומושגת בעברה הגדול וצמודה לחזון אחרית הימים של גאולה לאומית ואנושית.

גמולי עבודה וקרקע, מנותקים ממקורות הטבע ות"ל וישים מענפי כלכלה ראשוניים, הם חוזרים לארצם וני"הפכים לעובדי אדמה, פועלי מכרות, חרושת, גמל וי"הרכבת ותחבורה אווירית, ויוצרים מחדש מסד חששי ועצ"מאי של כלכלה לאומית רבת ענפים ועמוקות שרשים. כלולי שפה ורועים בכרמי תרבות זרים, תלושים ממקורות הרוח הישראליים ומלשון עמם וספרותו, מתרשים שבי ציון שפת הנביאים, והלשון המושגת מאות ואלפים בשנים, נעשית שוב לשון הדיבור של קיבוצי הגלויות, ועל גזע התרבות העברית הקדומה צומח נוף של תרבות עברית חדשה ספוגה ערכי הרוח ואנושיות ללא כל מחיצה וקרקע בין אדם והיהודי.

האדם היהודי בישראל משתנה ומתחדש בהרגשתו הפנימית, בכושר מעשהו ויצירתו, בהכרתו היהודית וה"אנושית, בהתעצמותו החמרתית והרוחנית, בויקתו לעמו, לעברו, לעתידו בהשתרשותו בקרקע מולדתו ובהשתח"רתו מחלות בכוחות זרים, עוינים.

מהפכת-אדם זו קשה למצוא דוגמתה, והיא חלה על כל שבי הגולה, בין אלה שבאו מארצות אירופה ואמ"ריקה ובין אלה שבאו מארצות אסיה ואפריקה.

עמוקה ושרשית במיוחד היא מהפכת הבת והאשה העברית החוזרת למולדת מגיסאות ארצות האיסלם. השפ"לת בכבוד האדם באם, באשת-איש, בבת — הנהוגה באר"צות הנחשלות והירודות — פוסקת עם דרוך רגל העולה העברית על אדמת המולדת.

יונשי ישראל מחימן, בבל, פרס ומרוקו כנשי ישראל מפולין, גרמניה דרום-אפריקה וארצות-הברית הן אורח"יות בנות-חורין ושוות זכויות במדינת-ישראל, וכל שדות הפעולה בעבודה, בתרבות, בחינוך, במדע, בצבא, בהנה"לה, בשלטון, — פתוחים לפניהם במידה לא פחותה מאשר לפני אחיהן וחבריהן.

ומהפכת-אדם עמוקה ויסודית זו, המעלה ערכי החב"רה, העבודה, התרבות, המשק, המדינה, החיל, הכוח והרוח — כרוכה במהפכה-טבע עמוקה ויסודית, המשנה נופה של הארץ, החושפת גנויה ואוצרותיה הכמוסים ומק"ממת הריסותיה. ומעלה תנובתה ופריונה ומחזירה עט"רת הודה והדרה לישנה.

שלטון זר ובעלים נכרים חצרו ידיהם של מחונני המולדת ומקומי הריסותיה במשך שבעים שנה. רק עם הקמת מדינת-ישראל הוסרו הכבלים החרים, — מעתה אין עוד כל מעצור ועיכוב להפריט השממה ולקומם הרי"סותיה; ולנוער המעפיל והחלוצי בישראל נפתחו אפ"שרויות של מעשי בראשית אדירים, כאשר הן מזרמות אך בתקופות נדירות בתולדות האנושיות — לעמים מיישבים ארצות חדשות.

התפקיד שהוטל על מדינה זו ועל דורנו, הוא לפתח ולספח האוצרות הגנויים גם בחיק האדמה וגם בנפש העם. בתקופה קצרה זו של קיום המדינה נעשה "פיתוח"

מאז הוקם מרכז ההשקעות במאוס 1950 עד סוף 1951, זאת אומרת במשך 21 חודש אושרו עוד 650 מ"פ"עלים חדשים, שהונם המושקע מגיע לסכום של 84,000,000 ל"י; 129 מפעלים מאושרים שהונם מגיע למעלה מ"20,000,000 ל"י כבר החלו בייצור, ועוד 67 מפעלים הוש"לם בנינם ויתחילו לייצר בקרוב.

מסוף 1948 ועד סוף 1951 גדלה ההכנסה הלאומית מ"150,000,000 ל"י עד 440,000,000 ל"י; מספר המפרנסים עלה מ"200,000 עד ל"510,000.

מחקרים שנעשו עליי כוחות המדע של המדינה, הצבאיים והציביליים, גילו שאין ארצנו כה ענייה ודלה כאשר חשבו רבים, גם מבין חוקרי הארץ הוותיקים. גר"לינו בערבות-הנגב אוצרות טבעיים, אשר אם ינוצלו במ"לואם ישנו גורל הארץ, והמחקר עדיין בראשיתו. נתגלו אוצרות עשירים של פוספאט והתחלנו בניצולם בתעש"ייה הפנימית, וייתכן שנוכל לפתח יצוא רב-ערך של נחו"ש, מנגן, קאלוין, גפרית ועוד. יש בארץ עפרות ברזל, אך לא ברור עדיין כושר ניצולן הכלכלי. יש יסוד להניח, לפי דעת מומחים מבני הארץ ובני חוץ-לארץ, שבתוך האדמה נמצאים אוצרות טבעיים אחרים עוד יותר חשובים.

אם כי לא בשנה אחת או בשנתיים נגיע לעצמאות כל"כלית מלאה, ונוכל לאזן היבוא והיצוא שלנו, כשישובנו הולך וגדל, הרי אין כל ספק שאם נמשיך במפעל הפיתוח החקלאי והחרשתי, ונמצא האמצעים הדרושים לכך, בק"צב ובממדים שפעלנו עד כה, נתקרב במספר שנים לחוף"מבטחים של כלכלה יציבה ואיתנה.

הגדולות והנצורות אשר התרחשו בשנים מעטות אלה לא הצטמצמו בריבוי האוכלוסין ובהרחבת המשק; קי"בוי"הגלויות העמיד לפנינו בעיה חמורה ומסובכת של מיזוג הגלויות, ובשטח זה חוללו האולפנים, אשר נערכו לעולים, צבא-הגנה-לישראל, ובתי-ספר היסודיים והבי"נוניים — נפלאות.

בשנת 1948/49 למדו בבתי-הספר היסודיים 86,857 תלמידים יהודיים, ו"6,766 תלמידים ערביים; השנה לומ"דים בבתי-הספר למעלה מ"180,000 תלמידים יהודיים ול"מעלה מ"23,000 תלמידים ערביים. מספר התלמידים בב"תי-הספר הבינוניים עלה מ"11,596 בשנת 1948 עד ל"16,017 בשנה זו; בבתי-הספר המקצועיים למדו 2155 תל"מידים בשנת 1948, השנה לומדים 9539 תלמידים. התק"ציב לחינוך גדל מ"595,000 ל"י בשנת 1948/49 עד ל"8,280,115 ל"י בשנה זו.

למרות הצמצומים וההגבלות שהצנע הטיל עלינו גם בשטח התזונה נפתחה במשך 3 שנים אלה תמורת התי"גוקות מ"51.7 ל"1000 בשנת 1949, ל"46.5 ל"1000 בשנת 1950 ועד ל"39 ל"1000 בשנת 1951. תקציב הבריאות אשר הגיע בשנת 1948/49 לפחות ממיליון ל"י הגיע השנה לסכום של 6,136,000 ל"י.

הדברים הגדולים והמופלאים המתרחשים בישראל מאז קמה המדינה אין למדוד ולשקול אך ורק במספר האנשים, במנין הישובים, בכמות ההון, המכונות, בתי-החרושת, ובתי-הספר. חשובה כלי ספק הכמות שביצירה גדולה זו, אולם חשובה לא פחות האיכות, שאין לבטא אותה במס"פר ובמידה, כאן מתחוללת תמורה עמוקה ויסודית בחיי המונים אשר לא תסולא בכל הול ולא תיערך בשום מידה כמותית; אנו עדים כאן לאחת מההפכות המבורכות וה"

ישיבה נ"ה, י"ז שבט תשי"ב (13 פברואר 1952)
— התכנית הכלכלית החדשה (ב'גוריון) —

הצבאי והמדיני — לתקופת "הקטנות", תקופת המאמץ האפור והממושך של בניה משקית וארגון ממלכתי, שאין בו אולי יפעה וברק וגבורה ודאמאטית, מלבד עמל מפרך, מתמיד ונאמן. — אך כל מי שסבור ש"הקטנות" הנק' בעות מאתנו עכשיו הן פחות חיוניות וקובעות גורל מ"הגדולות" — טועה טעות מרה ומסוכנת. המבחן הכלי והארגוני שנעמוד בו עכשיו, אינו נופל בחומרתו ובחשיבותו ממבחן המלחמה, אלא שהוא ממושך ומכמה בחינות קשה יותר".

כבר אז הוצגה עליידי הממשלה הראשונה השאלה: הנוכל לשאת את המעמסה המשושלת של בטחון, עליה גדולה ורמת-חיים גוננת? והגענו לידי הכרעה של צנע ולמידה ידועה של פיקוח וקיצוב. אלה עזרו לנו בלי ספק לבצע במשך 3 השנים שעברו מאז (פחות חודש אחד) מפעלי העליה והפיתוח רחבי המידות, והגברת והבטחון אשר ציינתי בראשית דבר.

המצאות של 3 השנים האחרונות הוכיחה, שהממ' שלה לא הגוימה או בחומרת המבחן הכלכלי והארגוני, ואם כי אנו יכולים לציין כיבושים והישגים רבים וגדור' לים — עלינו לראות גם מכשולות והתקלות, בחלקם מוכרחים שאין להימנע מהם, ובחלקם שיש לזקוף אך ורק לחובתנו, גם לחובת הממשלה וגם לחובת הציבור.

מפעל העליה, הבטחון והפיתוח שביצענו עד כה דרש אמצעים כבירים וענקיים, ועוד ידרוש. הארץ נתעשרה בשלוש שנים אלה לא רק בכוח אדם — לדעת העושר הר' ציב והיקר ביותר ל' כל חולשותיו וליקוייו — אלא גם בצידוד עשיר רב-ערך, בשדות ובבתי-חרושה, בכורש משק, בנכסי חומר ורוח — בתים, משקים, בעלי-ח, כלי-רכב, מכונות, מוסדות חינוך ובריאות וכיוצא באלה, רוב הנכסים האלה וכמו כן כמיות עצומות של חמרי-גלם ומזון הובאו מן החוץ, ועלו לנו, מאחרי תום המלחמה, כלומר מראשית 1949 ועד סוף 1951 (כלי חודש דצמבר, שאין לי מספרים עליו) — בסכום של 295,929,133 לירות, או ב"288,601,572 דולר.

תמורת זאת מכרנו לחוץ-לארץ בתקופת זמן זו פרי תוצרתנו בסכום המצער של 37,437,493 לירות, או 104,824,980 דולר. הפרץ בין היבוא ליצוא הוא למעלה מ-258 מיליון לירות או 732 מיליון דולר, שנחסכה על ידי מגביות, מילוח, הענקות והכנסות הון בצורות שונות. חלק גדול של עודף היבוא על היצוא הושקע בנכסי צאץ ברזל של המדינה, באמצעי יצור' בתקלאות, בחרושת וב' תחבורה, אשר הגדילו כושרה היוצר של המדינה ויתנו פירותיהן בשנים הקרובות, כמה מהם — כבר השנה. בשלוש השנים האחרונות השקיעה הממשלה בפיתוח למעי' לה 186 מיליון ל"י. חלק ניכר של ההבדל בין היבוא והיצוא הושקע במלונות תצרוכה, ואין אנו יכולים לאורך ימים לצרוך יותר מאשר אנו מייצרים, לקנות יותר מאשר אנו מוכרים.

זוהי רק אחת הבעיות שלנו, ולא הבעיה כולה. כי ראשית, אין להגיד עדיין שלכ 700 אלף העולים כבר נק' לטו בארץ ונעשו חי נושא עצמם. שנית — העליה נמשכת אם כי מטעמים אובייקטיביים נתמעטה, כאשר עמדתה על כך בכנסת לפני חודשים, אך שחלו שינויים בארצות המזרח — ייתכן שנעמוד שוב לפני עליה קטאסטרופאלית כזו של עליית בבל או ארצות אחרות ממין זה.

הממשלה ראתה צורך לגייס הון מן החוץ לסתום

כפול כזה בקצב ובממדים שאין להם דוגמה, כאשר ההס' טוריה היהודית דפקה על ראשינו ותבעה: חשו ועשו ! והדבר נעשה ונעשה, אבל לא בלי מחיר, ולא בלי מחיר יקר. נדרש מאתנו מאמץ מתוח, ממושך ומתמיד, מאמץ של עבודה ויצירה והצנע לכת. ואם לא נהיה מוכנים להגביר המאמץ, לא רק שהמשך הפעולה לא ייתכן, אלא גם המעשה אשר עשינו עד כה עלול ליהרס ולהתמוטט.

במלחמת השחרור ידע כל איש בישראל — וכל איש בעם ישראל — מה הוא המאמץ הנדרש מאתנו. אולם אין כל הציבור משיג עכשיו דיו שהמערכה שלנו היא משור' לשת — צבאית, מדינית וכלכלית, ואף אחת מהן לא נס' תימה לגמרי ולחלוטין, וכל אחת מהמערכות הללו דור' שת מאמץ ממושך ומתמיד, והן במידה רבה שלובות וכרוכות זו בזו.

אין איש מאתנו יכול להגיד שמלחמת שחרורנו נס' תימה ב'7 בינואר 1949, כאשר נסתיימה לפי שעה. ועל המדינה מוטל עול כבד של בטחון, שאנו נושאים אותו, פחות או יותר, ברצון ובהבנה.

ברור שהמערכה המדינית שלנו עודה בראשיתה — כמה בעיות חמורות וגורליות שלנו לא נחתכו עדיין בוי' רה הבינלאומית, ומי יודע כמה שנים עוד יוסיפו להס' ריד אותנו ולדרוש מאתנו קרבנות מחים.

אולם יש מערכה אחת שבה אנו עומדים כמעט ברא' שיתה — וזו היא המערכה הכלכלית. מערכה זו היא המ' מושכת והקשה ביותר; אם המערכה המדינית מתנהלת בעיקר עליידי נבחרים ונציגים — בכנסת, באו"ם, בכי' רות העולם, בעתונות, בדעת-קהל — והמערכה הצבאית, נופל עליה וכבדה בעיקר על הנוער החלוצי והלוחם שלנו, הרי המערכה הכלכלית, כל אחד מאתנו, בלי יוצא מן הכלל, איש ואשה, זקן ונער, תושב עיר וכפר, כל מק' צוע, כל סוג ומעמד שותף לה יום בלל הליכות החי' יים, בטיב העבודה, במוזנו ובמלבושנו, בהנהלת משקנו הפרטי והכללי, בחוש החסכון, במניעת הבזבוז, ביחסיו איש לחברו וביחס כלולו למדינה, בכורש מלאכתנו, בוי' שרה, ביעילותה, בתשלום המסים, ברישום האמיתי של הכנסות בעל-המקצוע, בחריצות עקרת-היבית, בדיוקנו בזמן ובקדו אלפי דברים. אין כמעט אף תנועה ופעולה אחת הנעשות עליידינו יום יום — שאינה קובעת המע' רכה הכלכלית שלנו.

יש עוד הבדל עיקרי ומהותי בין המערכה הצבאית והמדינית לבין המערכה הכלכלית. שתי הראשונות נעשות כולן ובשלמותן ברשות הציבור, על דעתה ותחת הש' גחתה ופיקוחה של המדינה. המערכה הכלכלית במידה גדולה ואולי מכרעת היא בעיקרה וברובה רשות היחיד. עם כל התערבותה של המדינה בעניני המשק — וכל מדי' נה מודרנית מתערבת יותר ויותר בחיי המשק ואינה מס' תפקת עוד כמו בעבר בתפקידי משטרה ומשפט וצבא — הרי התערבות זו היא מוגבלת וצריכה להיות מוגבלת עד כמה שרק אפשר. — המדובר הוא על מדיניות ומקרא' טיות כמדינת ישראל, ורק בשעות-חירום גדלה התערבות המדינה בחיי המשק והפרט, אבל גם אז היא מניחה שטח רחב לרשות היחיד.

כשהתיצבה הממשלה הנבחרת הראשונה לפני הכנ' סה, והדבר היה זמן קצר אחרי תום הקרבות של מלח' מת השחרור, הצהירה, כי "יתכן שאנו עוברים עכשיו מתקופת הגדולות, תקופת עלילות גבורה ונצחון בשטח

אלא במידת המחר. ובתקופה הקרובה עלינו להבטיח מתר צרתנו החקלאית מוון לפחות ל-2 מיליון חרשבים. מוון מתוצרת הארץ אינו הכרח כלכלי וכספי בלבד — באשר אין לנו הדביוס לקנות מוון בחוץ — אלא צורך בטחוני ראשוני. אנו נתונים עדיין במצור, ואין כל בטחון שבקרוב ייפסק ההסגר שהטילו עלינו שכנינו ; ודרך הים, בשעה זו הדרך היחידה שיש לנו לעולם הרחב והידידות, עלול להשתבש, ועצם קיומנו הפיסי יהא תלוי יום במוון שנצליח להוציא מאדמתנו.

המשיכה לעבודת האדמה של חלוצינו מלפני יותר מ-70 שנה ועד היום הזה, היתה פרי חוש היסטורי עמוק, כי שום עצמאות לא תיתכן ולא תהיה בתקימא אם אין קרקע תחת הרגליים, ואם אין הקרקע מספיק המצרך הראשוני לקיומו הביולוגי של העם — לחם חוקו.

הממשלה רואה חובה ראשונית לעצמה לעודד ול- המריץ הפיתוח החקלאי והתוצרת החקלאית, להפנות הער לים לכפר ולהכשיר הדור הצעיר לעבודת האדמה ; — ומשרד החקלאות עושה כל הסידורים הנדרשים להגדיל תוצרת החיטה והשיפון השנה מ-13 אלף טון בשנת תשי"א למעלה מ-35 אלף טון בשנה זו ; גרעיני מספוא, שעורה, שיבולת שועל, תירס ודורה מ-33,700 טון בתשי"א ל-125,000 טון השנה ; קטניות לגרעינים מ-1,000 טון ל-10,000 טון ; גרעיני שמן מ-2,500 טון ל-10,000 טון ; ירקות מ-145,000 טון ל-255,000 טון ; תפוחי-אדמה מ-36,000 טון ל-53,000 טון. אנו מתחילים לגדל השנה סלק סוכר בכמות של 10,000 טון, ושטח ההשקאה יגדל ב-100,000 דונם. כל השטח המעובד יתרחב השנה בחצי מיליון דונם.

עד קום המדינה היו 18,000 יחידות משק בהתיישבות העובדת והפרטית (מחוץ לפרדסנות), בראשית תשי"ב הגיע מספר היחידות היהודיות ל-41,000. בסקטור הערבי יש כ-15,000 יחידות. בשנה זו נעשים מאמצים להוסיף 5,000 יחידות משק חדשות.

גם אם תכניות אלה יבוצעו השנה, נהיה רחוקים עדיין מאספקת מוון מלאה לישובנו מתוצרת הארץ. מפני זה החליטה הממשלה להעדיף יבוא של מיצרר מוון חירי ניים ומצרכים הנדרשים לייצור מוון ולהרחבת החקלאות מישראל, זאת אומרת צינורות, זבלים, זרעונים, וכדומה, על כל יבוא אחר.

יש לנו יסוד להניח שבתוך שנתיים נייצר בארץ כל הזבלים החימיים הנדרשים לחקלאותנו המתרחבת, ומטבע חוץ שיידרש למלא מחסור הלחם ומצרכי מוון אחרים שלא נייצר די צרכנו יתכסה ביצוא חקלאי שילך ויגדל, יצוא הדירים, בנות, ינות, מיצים, שימורי ירקות וכדומה. גם גידול הטבאק שאנחנו מרחיבים וצמיח סיבים יחסכו לנו בשנים הבאות הרבה מטבע-חוץ. לפני שנה נורעו אלף דונם פשתה וסיבים, השנה נורעו 5000 דונם, והולך ומקם בית-חרושת נסיוני לעיבוד הפשתה. התחלנו בפעם הרא- שונה בגידול סלק-סוכר על שטח של 8000 דונם. מקווים שתוך שנתיים יוקם בית-חרושת לסוכר ונצטרך להגדיל שטח הסלק ל-80—90 אלף דונם. לפי שעה נשתמש בסלק ליצירת כוהל. התחלנו לפני שנה במוצע טבאק וירגיניה על שטח של 600 דונם. השנה יגדל השטח עד 2000 דונם, ויש סיכוי שנוכל לספק בקרוב כל הטבאק ממין וירגיניה, ונחסוך סכומים ניכרים במטבע-חוץ.

האדמה אינה רק מקור מוון בלבד, כעצם, כל המצר- כים שלנו מקורם מן האדמה.

הפרך הרחב שבין היבוא והיצוא, פרך שהיה נעוץ בש- לוושה גורמים, שלא בנקל ולא במהרה נסלקם לגמרי :

(א) צרכי הבטחון המרובים של מדינתנו הקטנה, אשר לא אעמוד עליהם עכשיו ;

(ב) הוצאות היסוד הרבות לארגון המדינה ופיתוח הארץ, כי מדינה חדשה חייבת לעשות מעשי בראשית בזמן קצר, מה שבמדינות עתיקות נעשה והולך במשך הרבה דורות ;

(ג) וזה העיקר — קליטת מאות אלפי עולים מחוסי- אמצעים בזמן קצר ובממדים שאין דומה להם בשום ארץ אחרת.

לא יכולנו לקבל העצות הקלות שניתנו לנו מצד אחד, להתפרנס אך ורק מהאמצעים הפנימיים עלידי הפ- קעה והחרמה וכדומה, כי אין הבור מתמלא מחוליותיו- הטרקטורים והמכונות וכלי הרכב והעצים והברזל והחיטה והסוכר וחמרי-הגלם והאניות והמטוסים והדלק והצינר- רות והמוון דברים אחרים שהיינו צריכים להם להונת התושבים הוותיקים והחדשים, לשיכונם, ליישובם, להעס- כתם בעבודה פוריה, אין להשיג בארץ עלידי שום חחר- מות והפקעות, אלא יש לרכוש בחוץ-לארץ בסבין ותקילין שאינם ברשותנו. לא יכולנו לקבל גם העצות הטובות שניתנו לנו מצד שני, להשליך יתבנו על הון פרטי מחוץ- לארץ, המצפה כאילו רק לשעת כושר ולמשטר נוח על מנת שישתפך ארצה כשפע תועפות. לא מצאנו כימינו אף ארץ אחת אשר הון זר זורם אליה בכמויות כאלה, אם כי בכמה מארצות האלה שורר המשטר אשר יוצינו מן הסוג השני נושאים אליו נפשם.

ראינו משום כך צורך לגייס ולהפעיל עזרת העם היהודי מצד אחד ועזרת ידידים בינלאומיים מצד שני, ואם כי מאמצים אלה נכתרו בהצלחה לא מעטה, והשגנו בדרך זו מאות מיליונים דולארים שעמדו לנו במידה רבה בדוח- קנו, הרי הפרך נשאר בעינו, גם לאחר שקיבלנו מאמצים נוספים מן החוץ ; ומפרך זה נובעת האינפלציה עם כל תופעות הלווי שלה ועם כל הסכנות המוסריות והחמריות הכרוכות בה. הן למדינה, הן למפעל שלנו והן לציבור הרחב.

אין אדם צריך להיתפס לגוזמאות משחירות ומבהילות הנפוצות בשגגה או בודון עלידי חוגים שונים, שאין לי כל ענין לפרש בשמם — למען יראה כל חומר המצב שבו אנו נתונים בחזית הכלכלית ; מאידך גיסא, אין אדם צריך להאמין בנסים למען יהיה סמוך ובטוח שיש ביכולתנו, אם נרצה בכך, להתגבר על הקושי, אם כי התגברות זו תד- רוש מאמצים מתוחים וממושכים לא לשנה ולא לשנתיים, והמאמצים האלה ידרשו לא רק מהשלטונות — מהממ- שלה, מהכנסת, מהמנגנון הממלכתי — אלא מכלל האזר- חים ; הפועלים, החקלאים, בעל-המלאכה, בעל-ההתעשה, הסוחרים, עקרות-הבית, המקצועות החופשיים ; מאמצי יצור, עבודה, יעילות, חסכון, צנע.

המטרה שהצגנו לעצמנו בשטח המשקי והכספי ; עצ- מאות כלכלית — אינה בשמים, היא באדמה שמתחת לרגלינו, והיא בתוכנו אנו ; ברצוננו ובנאמנותנו לעצמנו ולליעורנו.

עלינו קודם כל להבטיח מזוננו — מתוצרת אדמתנו. הרחבנו בצעדי ענק, בהשוואה למפעלנו החקלאי מלפני המדינה, הייצור החקלאי ; אולם פנינו לא לעבר אלא לע- תיד ; אנו מוכרחים להעריך מעשינו לא במידת האומל

ציבי, על מילוחים פנימיים ועל אמצעים שיתקבלו מחוץ לארץ, אם בתורת הענקה, ואם בתורת מילוח לזמן ארוך. הממשלה תדאג, שהאשראי ישמש בשורה הראשונה לצרכי הייצור בחקלאות ובתעשייה ולא לתוצרת יתרה. תיאסר מלחמה קפדנית נגד השוק השחור, נגד הברחת מטבע וכל מיני ספסרות המחבלים בערך המטבע ובמשק המדינה.

הממשלה תדאג שיוחש השיפוט בעבירות קשות מסוג זה, ביחוד נגד העבריינים הגדולים.

למען עודד זרם ההון מחוץ לארץ, למען ייצוב המט"ב, למען הגברת היצוא של התוצרת החקלאית והתעשייתית ולמען מנוע התייקרות מצרכים חיוניים — תחליט הממשלה לקבוע 3 שיערים ללירה: שער של 2.80 דולר ללירה או שער-דולר ב-375 פרוטה בשביל להסיר ושאיר מצרכי מזון חיוניים; שער של דולר ו-40 סנט ללירה לכספי המגביות, לתחירים, לנציגויות הדיפלומטיות וכן למספר מצרכים כגון: בשר, דגים, קפה, תה, צרכי רפואה, זבלים, שער דולר אחד ללירה למשקיעי הון.

לרגל השינוי בשער החליפין תימנע הממשלה העלאת מחירים על סחורות שנמצאות כבר במלאי, רק אם יוכח שהסחורה נקנתה מחדש לפי השער החדש, והמוכר יקבל על כך תעודה מתאימה, יורשה להעלות המחיר במידה המתאימה.

כל משקיע חוץ יורשה להביא ארצה מכונות, ציוד, חמרי בנין, וחמרי-גלם למפעלו המאושר, בלי הקצבת מטבע-חוץ.

עולה או משקיע חוץ יורשה, לפי רשימות 'בוא, לה' ביא סחורה אם הוא יצר או סחר בחוץ לארץ באותה סחורה. תמורת הסחורה המובאת על-ידי משקיע הון מסוג זה תעמוד תחת פיקות האוצר לשם השקעה בארץ. השער ליבוא זה יהיה לירה הדולר, אולם בעל היבוא לא יצטרך עוד לתת לממשלה דולר תמורת כל דולר ביבוא, כאשר היה הדבר עד כאן. ועדה בינמשרדית ממשלתית תוכל להרשות ליבואן מסוג זה הוצאות שלא תעלינה על 15% מהמחיר. הסחורה תואת תימכר רק לפי היתר מכירה של הרשות המוסמכת.

בדרכים אלה סבורה הממשלה להקל על זרם הון לארץ בצורת מטבע או סחורה, ותמנע הברחות רכוש ומעשי ספסרות שפגעו קשה במשק ובשער הלירה.

אולם מרכז הכובד של חתירתנו לקראת עצמאות רואה הממשלה בהגברת הייצור, בהרמת התפוקה ובהגדלת היצוא, כאשר הכרונו על כך בקווי היסוד של תכנית הממשלה, שאושרה על-ידי הכנסת בתחילת תשרי שנה זו. הממשלה החליטה על הקמת מכון מיוחד לארגון היצוא ועידודו כשם שהקימונו מרכז להשקעות שהוכיח בריאותו. החלטנו גם על באנק מיוחד ליצוא שיקבל פקדונות במטבע-חוץ וילווה ליצואן מטבע-חוץ לצרכי יצוא.

יצרנים יורשו להביא חמרי-גלם בלי הקצבת מטבע-חוץ לשם ייצור סחורות ליצוא. במקרה זה ייקבע אחוז מטבע-חוץ אשר היצרן ימסור לאוצר מן התמורה לפי הערך המוסף. העודף של התמורה במטבע-חוץ יעמוד לרשות היצרן לרכישת חומרי-גלם להמשכת הייצור לשם יצוא.

הממשלה מאמינה שכל החוגים האחראים למשק הישראלי — בין שהם פועלים, חקלאיים, מנהלי עבודה, בעלי בתי-חרושת, באנקאים, בעלי-מלאכה, קבלנים — מעוניינים לטובת עצמם ולטובת המדינה בהרמת התפוקה,

תעשיית הזכויות שלנו השתמשה עד לפני זמן קצר בחול זכויות שהובא מחוץ לארץ ונרכש במטבע-חוץ. בערכות הנגב נתגלה חול-זכויות מהמין המשובח ביותר, וכבר לפני שנה השתמשו ב-5000 טון חול שכרו באופן פרימיטיבי מחוסר ציוד מתאים, התוצרות תגיע השנה ל-20 אלף טון, ותכוסה במלואה מחול מקומי.

התחלנו גם בניצול קאולין, ובבאר-שבע הולך ונבנה בית-חרושת גדול לייצור כלים סאניטאריים אשר ישתמש בקאולין הנמצא בקרבת העיר.

כבר השנה יהיה לנו קימוץ במטבע-חוץ על חיל זכר כית וקאולין בסכום של מיליון דולר.

האוצרות החשובים ביותר שנתגלו עד עכשיו נגב הן מכרות הפוספאט הכוללות הרבה מאות מיליונים טונות. בית-החרושת לרשנים וחמיקאלים בחיפה מקבל כבר פוספאט מן הנגב, ויש יסוד להניח כי בשנה הבאה נוכל למכור לחוץ לארץ כ-4 מיליון טון פוספאטים, וכמות זו תלך ותגדל משנה לשנה. הדבר תלוי בצידוד מודרני שיש לרכוש אותו במטבע-חוץ.

אולם כבר השנה יחסוך לנו הפוספאט שלנו 2 מיליון דולר. לפי מחירי השוק העולמי תכניס לנו כל טונה פוספאט ליצוא 15 דולר בנמל ישראלי. הובלת הפוספאטים באניות ישראליות תשמש מקור להכנסה נוספת.

גילינו גם מכרות של גפרית, נחושת, מאנגאן וברזל, — אך טרם העצנו שלב של ניצול; אזהרות מן המכרות האלה נותנות סיכויים מבוססים גם לניצול פנימי וגם ליצוא.

לא אצמוד כאן על תכנית הפיתוח ביתר ענפי המ"ש: התעשייה, התחבורה, והבנין. במשך הוויכוח אולי ירחיבו הדיבור בענין זה חברי-הממשלה הממונים על כך. אצמוד רק על שלוש הבעיות המרכזיות המתנוות כל הפיתוח המשקי לענפיו וכל חיינו הכלכליים — ואולי לא הכלכליים בלבד — והן: ריסון האינפלציה, הורמת הון, הגברת התפוקה.

איני צריך להסביר עד כמה מחבלת האינפלציה בטיב העבודה, ברמת התפוקה, בזרימת ההון.

אין אנו מתימרים שיש לנו תרופה ראדיקאלית ומי-הירח-פועלה לעקור בזמן קצר רוע האינפלציה משרשו. אבל החלטנו על שורה של אמצעים אשר אם יבוצעו בעקביות ובהתמדה וללא רחיעה, אנו מאמינים שיקוו עוקצה הממאיר של האינפלציה וימעטו תקלותיה החמורות ביותר.

החלטנו קודם-כל לאון התקציב, כולל גם הבטחון, והיה מה; ולא עוד שאנו רוצים לעשות מאמץ וליצור עודף של הכנסות על הוצאות לצרכי פיתוח. נצמצם כל ההוצאות שאין בהן צורך חיוני, נקצץ לפחות ב-1,000 פקידים בשירותי המדינה מבלי לפגוע בעובדי השירותים: מורים, רופאים, אחיות, שוטרים, פקחים וכו', נאחזו באמצעים לייעל גביית מס-ההכנסה ויתר המסים. נאחזו קודם כל באמצעים החיוביים, נשפך דרכי הגבייה, נקים בכל מקצוע ועדי הערכה, אבל לא נרתע גם מאמצעים שליליים חמורים נגד מברחי המס ביחוד בקרב בעלי ההכנסות הגבוהות. אם יהיה הכרח נציע לכנסת חוק שישלול ממברחי מס-ההכנסה הזכות לעסוק במקצועם או בעסקם שמביא להם הכנסה גבוהה ומסחרת מגובי המס.

הממשלה תקיים גם להבא הודעתה, שלא תוסיף להוציא שום שטרי-אוצר ושטרי-מקרקעים נוספים. תקציב הפיתוח יבוסס מעתה אך ורק על עודף ההכנסות בתוך

הממשלה החליטה מפני כך שבעבודות ציבוריות ובמפעלי המדינה תונהג שיטת הקבלנות בכל מקום שדבר זה אפשרי בו, או תונהג שיטת מכסת עבודה בלוויית פריסם בעבור פריז מוגבר. הממשלה תתבע שיטה זאת בכל המוסדות הציבוריים, העירוניים ובמוסדות הסוכנות היהודית, ותעודד שיטה זאת בכל מקום עבודה.

שכר העבודה יותאם ליוקר החיים עליידי תוספת שכר העבודה לפי אינדקס יוקר המחיה. העלאה נוספת של השכר תהיה צמודה להגדלת התפוקה.

הממשלה תדאג להקמת ועדות ייצור בין עובדים ומעבידים. והיום שמעתי בסיפוק רב שהושג הסכם עקרוני בין הסתדרות העובדים ובין התאחדות בעלי התעשייה על הקמת ועדי ייצור משותפים אלה, והממשלה תכניס לכך נסתי חוק המבוסס על עקרונות ההסכם, כשיסתיים ההסכם, או תכניס חוק משלה אם ההסכם לא יבוצע.

הממשלה רואה צורך כי במשרדיה יונהג שבוע עבודה של 47 שעות וכמו כן ברשויות המקומיות ובכל מוסד דות הציבור הממשלה קוראת לעובדים ולארגוניהם לסייע לה בדבר זה, והיא מקווה שעזרה זאת תושט למדינה.

כל העבודות הציבוריות והבנין שיימסרו לקבלנים, יימסרו גם להבא עליידי הכרזה.

אנו יודעים ומכירים שהבראת המשק, ריסון האינפלציה, ייצוב המטבע וחתימתנו לקראת עצמאות כלכלית, לא ייתכנו אך ורק עליידי צווי הממשלה וחוקי הכנסת. דרוש לכך הרצון הטוב ורגש האחריות של יוצרי המשק ועושי, הרצון הטוב הממוגז טובת היחיד וטובת הכלל, המכיר שרק עם שלום המדינה, בטחונה ורווחתה יקום גם שלומה בטחונה ורווחתה של היחיד. רק רצון טוב זה ישמש ערובה לעתידנו גם בשטח המדיני וגם בשטח הכלכלי. אנו מאמינים שרצון זה חי בקרב הרוב הגדול של תושבינו, הוותיקים והחדשים, ואפשר להפעילו.

הקיימונו מוצא כלכלית מכל החוגים הכלכליים לרוב על כל הבעיות המשקיות של המדינה, לברר דרכי ייעול המינהל המשקים והאמצעים להגברת התפוקה ולהרחבת הייצור, ולבחון קובלנות וטענות של קיפוח ואפליה. מוצא זה זו לא תקפה ולא תפחת סמכותה הריבונית של הכנסת, כי היא תשמש רק כסמכות מיעצת. אולם אנו מאמינים שבדיון משותף של באיכות חוגים וארגונים שונים מהמשק הפרטי והשיתופי, תימצא לשון משותפת לביצור המשק הישראלי והרחבתו, ולהצעת במאמצים משותפים מדינת ישראל לקראת עצמאות כלכלית, כאשר נעשה הדבר עליידי בנינו במלחמת השחרור, בני כל החוגים והשכבות, להבטיח עצמאותה וריבונותה המדינית של ישראל.

היו"ר י. סרלין:

נשיאות הכנסת קבעה את התחלת הוויכוח על הרעת הממשלה, לשבוע הבא, וועדת הכנסת קבעה לוויכוח הזה 10 שעות.

נתחיל, איפוא, את הוויכוח ביום ב'. אני נועל את הישיבה.

בהשבת טיב התוצרת, ביעול הנהלת המשק ובהגדלת כושר ההתחרות של התוצרת הישראלית בשוק הבינלאומי. מבלי שנעלה פריז העבודה, לא עליידי שיטת הזעה, אלא בהתקנת תנאים יעילים לעבודה, בשיכלול הציור, בהולות האדמיניסטרציה ויעולה — לא נקיים משקנו ובטחוננו.

בהתאם לכך החליטה הממשלה שמכאן ואילך לא ייקבע עוד חישוב מחירי התוצרת והרווח מכאנית עליידי תוספת אחוזים להוצאות הייצור. שיטה זו מביאה גם להגברת רמת התפוקה וגם במקרים רבים לרווחים מוסריים ובלתי-מוצדקים ומחבלת בכושר ההתחרות של תוצרתנו. המחיר והרווח ייקבעו על-פי יעילות המשק ושיכלול הציור שיש בו כדי להקטין הוצאות הייצור, להגביר הוופרקה ולהשביח טיב התוצרת. הגדלת הרווח תהיה צמודה מכאן ואילך להגדלת היעילות של המפעל.

חמרי הגלם לא יחולקו באופן מכאני לפי זכויות בעבר. בחלוקת חמרי-גלם נעדיף מפעלים המגדילים היצוא והמייצרים בחסכון ובשמירה על טיב התוצרת.

אנו רואים בזכות לעבודה הזכות הראשונית לאדם, והממשלה דאגה ותוסיף לדאוג לתעסוקה מלאה; אולם הזכות לעבודה מחייבת. אנו מכירים גם בזכות היוזמה ובזכות העוור לפיתוח הארץ ולקליטת העולים לרווח הוגן, וגם זאת מחייבת.

בקווי היסוד הכרזנו כי הממשלה תעודד במיוחד כל יזמה כלכלית בריאה בכל גילוייה וצורותיה, תעשה כל המאמצים למשיכת הון פרטי וציבורי — לשם הרחבת הייצור בחרושת, במלאכה, בחקלאות, בתחבורה ובבנין; תציע הקלות למשקיע הון-חץ במפעלי פיתוח חיוניים. הממשלה תשקוד על פיתוח משקי עבודה בכפר ובעיר ועל הרחבת ההתישבות והקואופרציה העובדת לכל צור. תיה. לא תהיה כל הפליה ביחס לגורמים כלכליים שונים, פרטיים או שתופיים, הפועלים במסגרת התוק.

אני מצייין בסיפוק החלטת הוועד הפועל של הסתדרות העובדים מיום 6 בינואר 1952, "להנהיג בכל ענף עבודה שהדבר אפשרי בו, שיטות שכר מושתתות על נורמות ופרמיות, ובסוגי עבודה מסוימים — עבודה בקבלנות בהבטחת שכר מיינומו יומי. ההוספות לשכר תהיינה בדרך כלל שלובות בתפוקה וביעילות בעקבות החלטות הוועידה השביעית של הסתדרות (מאי 1949)".

כמו כן אני מצייין ברצון ובהוקרה החלטת הוועד הפועל מאותו תאריך האומרת: "נוכח המחסור בכוח אדם יש להימנע בתקופה זו מקיצור שעות העבודה".

האחריות לגורל העבודה והעובדים ולגורל המשק והמדינה הטבועה בהחלטות אלו נותנת כבוד למוסד עליון זה של הסתדרות העובדים הגדולה ביותר בארץ.

גם מנהלים אחראיים של התעשייה הביעו לא פעם דאגתם להעלאת טיב תוצרתם וכושר התחרותם בשוק הבינלאומי.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות נ"ג—נ"ה

- א. שאילתות. ב. דיון על חוק הביטוח הלאומי, תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
ג. הממשל הצבאי. ד. חוק להשבתת ייצור חקלאי (בעל-חיים), תשי"ב — 1952 (קריאה שניה ושלישית).
ה. חוק לחיקון דיני העגשין (עבירות שוחד), תשי"ב — 1952 (קריאה שניה ושלישית).
ו. הודעת שר-התחבורה. ז. חוק שירות בטחון (תיקון), תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
ח. חוק בית-משפט לימאות, תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
ט. חוק לחיקון פקודת הפאטנטים והמדגמים, תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
- י. חוק הרשויות המקומיות (תוספת למס-הכנסה), תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
יא. חוק למניעת הפקעת שערים וספסרות (שיטוט) (תיקון), תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
יב. חוק נוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ (תיקון), תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
יג. חוק הצהרות מוות, תשי"ב — 1952 (קריאה שניה ושלישית).
יד. חוק-המעבר (תיקון), תשי"ב — 1952 (קריאה שניה ושלישית).
טו. סיום הדיון על חוק לביטול עונש מוות, תשי"ב — 1952 (קריאה ראשונה).
טז. הודעת הממשלה על עניני משק וכספים.

ב. הצעה לסדר-היום לשיבה נ"ג

99. ח. א. ר. א. ב. (הציונים הכלליים) : בעיית ענף הפרדסנות.

ג. החלטת הוועדה לעניני חוץ ובטחון בענין הממשל הצבאי

ד' בכסלו תשי"ב (3 בדצמבר 1951)

כל עוד קיימים תנאי הבטחון הנוכחיים ולא נשתנו התנאים בין מדינת-ישראל ושכנותיה, יש להמשיך בקיום שטחי ממשל צבאי על מנת לשמור על בטחון המדינה.

הוועדה קיבלה לתשומת-לבה את הודעת שר-הבטחון טמנוני וגמור עם הממשלה לעקור כל הפליה כלפי הערבים.

הסתייגות להחלטה הנ"ל

- י. ר. פ. ת. י. :
1. הכנסת מטילה על הממשלה לבטל את כל ההפליות והקיפוחים כלפי הישובים והתושבים הערביים בכל מקום ובכל שטח שהם קיימים.
2. הכנסת מטילה על הממשלה לבטל בכל אזורי הארץ את הממשל הצבאי, המשמש כיום אחד המכשירים להקפאת ההפליה הלאומית בכיסוי של שמירה על הבטחון.
3. הכנסת מטילה על הממשלה לנקוט באמצעים החוקיים הדרושים להגברת בטחון הגבולות לאזורי הספר ולמניעת ההסתננויות.

סיכום הישיבות

י. בדר, א. כהן, א. רזיאל-נאור, י. בן-אהרן, מ. וילנר, מ. ארם, י. רוקח.

הוחלט: לקבל את הצעת ההחלטה של הוועדה לעניני חוץ ובטחון.

ד. נמשך הדיון על חוק הביטוח הלאומי, תשי"ב — 1952. השתתפו: ר. שרי, ש. בורנו, ח. למדן, ק. כהנא, ז. ורהפטיג, ב. אבניאל, ב. ש. כזנלסון, י. אורי, ר. בסחוני, ב. אידלסון, ח. בן-אשר, ש. בבה, א. הכרמלי.

ה. מ. נמיר מסר הודעה אישית.

ישיבה נ"ה (י"ז בשבט תשי"ב — 13 בפברואר 1952) היו"ר — ז. שפר; י. סרלין.

א. שר-הפנים מ. שפירא השיב לשאלות בדבר: החזרת אשתו של נעיה סאלח אבו זלאם לארץ; החזרת אשתו של מוחמד תאג' חוסיין לארץ; הנהלה עצמית במעברות בכלל ובמעברת קיסריה בפרט.

ב. נסתיים הדיון על חוק הביטוח הלאומי, תשי"ב — 1952. השתתף ע. אסף, שרת-העבודה ג. מאירסון. הישיבה למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת-העבודה.

ג. שר-המשפטים ד. יוסף הביא לקריאה ראשונה חוק בית-המשפט לימאות, תשי"ב — 1952. בדיון השתתפו: ז. ורהפטיג, ג. חת, פ. רוזן, י. קליבנוב. שר-המשפטים השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ד. ראש-הממשלה ד. בן-גוריון מסר הודעה על התכנית הכלכלית החדשה.

ישיבה נ"ג (ט"ו בשבט תשי"ב — 11 בפברואר 1952) היו"ר — י. סרלין; ז. שפר.

א. שר-הבריאות י. בורג השיב לשאלתה בדבר שירותי הרפואה למחלת שיתוק ילדים.

ב. ח. אריאב הגיש הצעה לסדר-היום בדבר המצב בפרס דסנות. בחילופי הדברים השתתף ע. גוברין. הוחלט: להעמיד את הענין על סדר-היום.

ג. פ. ברנשטיין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר מצב המטבע. בחילופי הדברים השתתף שר-האוצר א. קפלן.

הוחלט: להסיר את הענין מסדר-היום.

ד. התחיל הדיון בקריאה ראשונה על חוק הביטוח הלאומי, תשי"ב — 1952. השתתפו: ב. צ. הראל, מ. נמיר, ח. רובין, מ. קלמר, א. שוסטק, א. וילנסקי, קה. א. כהן, א. דויטש, ז. טברסקי.

ה. היו"ר ז. שפר קרא את אגרת הברכה של יו"ר הכנסת י. שפרינצק למלאת שלוש שנים לכנסת.

ישיבה נ"ד (ט"ז בשבט תשי"ב — 12 בפברואר 1952) היו"ר — י. סרלין; ח. למדן; ז. שפר.

א. ד. בר-רב-האי (יו"ר ועדת-הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

ב. שר-הבריאות י. בורג השיב לשאלתה בדבר פיקוח רפואי בבתי-הספר העממיים.

ג. מ. ארגוב (יו"ר הוועדה לעניני חוץ ובטחון) הביא את החלטת הוועדה לעניני חוץ ובטחון בענין הממשל הצבאי. בדיון השתתפו: י. ריפתין, ש. זיסמן.

תיקוני טעויות

רתו, שיש להשוותה לדרגת המשכורת של המורה העב"ר. ויתבע את התיקון, כחוק וכמשפט — יתקן שר החינוך את המעוות בלפיו ז'.

עמ' 1131, דברי מ. חזני.

טור א', שורה 2—3 (מלמטה): במקום „הגלויות החדשות ביותר” — צ"ל: „הגלויות החשובות ביותר”.

עמ' 1132, דברי מ. חזני.

טור ב', שורה אחת: במקום „המסגרת החברתית הקרובה לרוחו” — צ"ל: „המסגרת החברתית הקרובה לרוחו”.

חוברת י"ד (מושב ראשון)

עמ' 848, דברי שר-הבריאות י. בורג.

טור ב', פיסקה 2, שורה 15: במקום „קונטראדיקציה” — צ"ל: „קונטרה-אידיקציה”.

חוברת י"ח (מושב ראשון)

עמ' 1103, שאלתה של א. ציולינג.

טור ב', פיסקה 4 (מלמטה): במקום „האם יסכים שר החינוך והתרבות, כמורה” וכו' עד סוף הפיסקה — צ"ל: „האם יסכים שר-החינוך והתרבות להבטיח, כי כל מורה ערבי שימצא את עצמו נפגע בדרגת משכור”.

